

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ РОЗШУКОВІ

ДІІ

ДРОЗДОВ О.М.

Адвокат, Президент Спілки адвокатів України, Голова Комітету НААУ з питань БПД, доцент кафедри кримінального процесу НЮУ імені Ярослава Мудрого, член Комісії при Президентові України з питань правові реформи, національний консультант проекту Ради Європи «Подальша підтримка виконання Україною рішень в контексті статті 6 Європейської конвенції з прав людини», член НКР КСУ, ВС, НААУ, заступник голови Галузевої експертної ради з галузі знань 08 «Право» НАЗЯВО, к.ю.н., доцент, заслужений юрист України.

Підбурювання до вчинення злочину з боку працівника правоохоронного органу, вчинене з метою подальшого викриття засудженого, має місце у випадку, якщо такий працівник без дотримання вимог щодо запобігання провокації злочину спеціально залучив свідка для проведення оперативно-розшукових заходів щодо засудженого до відкриття кримінального провадження, надав свідку до першої зустрічі з засудженим спеціальні засоби прихованого аудіо-, відеофіксування подій, а також ідентифіковані помічені грошові кошти для організації їх передачі як неправомірної вигоди засудженому.

**НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ**

Дії

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 квітня 2020 року у справі

№ 164/104/18 (провадження № 51-10414км18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88749774>

Якщо на момент звернення слідчого до апеляційного суду з клопотанням про проведення НСРД злочин, вчинений особою, було кваліфіковано за ч.3 ст.368 КК, однак надалі дії цієї особи були перекваліфіковані на ч.3 ст.364, ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 190 КК, а згодом було виключено ч. 3 ст. 364 КК (у зв'язку з виключенням цієї норми з КК), то матеріали НСРД є допустимими доказами та можуть використовуватися як доказ винуватості особи у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 190 КК

**НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ**

Дії

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 травня 2020 року у справі No 754/2623/14-к (провадження No 51-1906км19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89107394>

Аналогічна позиція висловлена у постанові Верховного Суду від 27 травня 2020 року у справі No 328/1949/16-к (провадження No 51-418км20), з текстом якої можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89564191>

Показання співробітників військової контррозвідки не є показаннями з чужих слів у розумінні ст. 97 КПК, якщо ці співробітники повідомляють у суді інформацію, яку безпосередньо сприймали та фіксували під час здійснення досудового розслідування.

Процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД, не є документами у розумінні ч. 2 ст. 99 КПК, оскільки не містять зафіксованих та зібраних оперативними підрозділами фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб або групи осіб

**НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ**

ДІІ

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі No 683/2848/15-к (провадження No 51-5721км18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89519144>

Номер справи 643/10749/14-к

Дата набрання законної сили 01.07.2020

https://zakon.cc/court/document/read/90202735_83d94e09

Для доведення допустимості результатів НСРД мають бути відкриті не тільки результати цих дій, а й документи, які стали правовою підставою для їх проведення (клопотання слідчого, прокурора, їх постанови, доручення, ухвала слідчого судді), оскільки за змістом цих документів сторони можуть перевірити дотримання вимог кримінального процесуального закону стосовно НСРД.

Незважаючи на те, що інкримінована ОСОБА_1 подія мала місце ще у 2014 році, стороною обвинувачення ані на етапі закінчення досудового розслідування, ані після цього не вживалось будь-яких заходів для відкриття стороні захисту матеріалів, які стали підставою для проведення НСРД.

Так, з матеріалів кримінального провадження вбачається, що на момент відкриття матеріалів досудового розслідування, ухвал слідчого судді, які стали процесуальною підставою проведення НСРД, не було долучено до матеріалів кримінального провадження та їх не було відкрито стороні захисту відповідно до вимог ст. 290 КПК України. Крім того, вони не були надані та відкриті стороні захисту і під час судового розгляду.

Таким чином, суд апеляційної інстанції відповідаючи на доводи апеляційної скарги сторони обвинувачення дійшов правильного висновку про недопустимість доказів, оскільки стороною обвинувачення не було доведено дотримання обов'язкових умов їх допустимості через порушення ст. 290 КПК України.

Номер справи 487/2403/18

Дата набрання законної сили 05.02.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87517533_c236d1d4

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

використання доказів, отриманих унаслідок підбурювання з боку поліції, не можна виправдати суспільним інтересом, оскільки в такому випадку обвинувачений із самого початку може бути позбавлений права на справедливий судовий розгляд справи; підбурювання з боку поліції має місце тоді, коли відповідні працівники правоохоронних органів або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб'єкта, схилиючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений; у випадку, коли підсудний заявляє про підбурювання його до вчинення злочину, національний суд повинен ретельно перевірити матеріали кримінальної справи, оскільки з метою забезпечення права на справедливий судовий розгляд справи в розумінні п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод всі докази, отримані внаслідок підбурювання з боку поліції, мають визнаватися недопустимими

(рішення у справах «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року, «Тексейра де Кастро проти Португалії» від 09 червня 1998 року).

Номер справи 704/913/15-к

Дата набрання законної сили 05.02.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87485309_f27a1536

Суд з аналізу фактичних даних встановив, що ініціатива отримати інформацію про можливість вирішення питання щодо уникнення призову за неправомірну вигоду виходила саме від ОСОБА_2 за сприянням ОСОБА_4 . Це вказує на зовнішню спровокованість цієї ситуації, а також на те, що фактично вчинених обвинуваченою дій не було би без свідомого створення обставин щодо нього з боку іншої особи, які діяла під контролем правоохоронних органів. Стосовно цього ЄСПЛ висловлював свою позицію у рішеннях «Романаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року, «Тейшейра де Кастро проти Португалії» від 9 червня 1998 року.

У цьому контексті (саме щодо факту вимагання) певну ясність могли би внести показання свідка ОСОБА_4 , адже, як вказав ОСОБА_2 , саме з його слів дізнався, що вирішення питання про уникнення призову коштує певної суми, однак від допиту цього свідка прокурор у ході апеляційного провадження відмовився, у зв'язку з неможливістю виконання численних примусових приводів цього свідка та відсутністю інформації про місце його знаходження.

Крім цього, за умови дослідження фактичного обсягу доказів в апеляційному суді згідно із заявленими клопотаннями сторін, порівняно з обсягом досліджених у суді першої інстанції, ухвалення нового обвинувального вироку щодо ОСОБА_1 є неможливим і з суто процесуальної точки зору, адже апеляційний суд не має права надати іншу оцінку доказам, ніж та, яку дав суд першої інстанції, безпосередньо не дослідивши їх. Тоді як суд першої інстанції дослідив показання й інших свідків, зокрема свідка ОСОБА_3 , на ґрунті яких, у тому числі, ухвалив виправдувальний вирок.

Номер справи 541/2803/16-к

Дата набрання законної сили 24.06.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87485309_f27a1536

№ 13-37к18 у справі № 751/7557/15-к, для доведення допустимості результатів НСРД мають бути відкриті не тільки результати цих дій, а й документи, які стали правовою підставою для їх проведення (клопотання слідчого, прокурора, їх постанови, доручення, ухвала слідчого судді), оскільки за змістом цих документів сторони можуть перевірити дотримання вимог кримінального процесуального закону стосовно НСРД.

Ці документи (процесуальні рішення) є правовою підставою для проведення НСРД з огляду на їх функціональне призначення щодо підтвердження допустимості доказової інформації, отриманої за результатами проведення таких дій, і мають бути перевірені та враховані судом під час оцінки доказів.

Що стосується процесуальних документів, які мають гриф секретності, то за змістом статей 85, 92, 290 КПК прокурор - процесуальний керівник зобов'язаний під час досудового розслідування заздалегідь ініціювати процедуру їх розсекречення одночасно з результатами НСРД і забезпечити відкриття цих документів на етапі закінчення досудового розслідування.

Номер рішення 90111691

Номер справи 541/2803/16-к

Дата набрання законної сили 24.06.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87485309_f27a1536

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Крім того, Велика Палата Верховного Суду постановою від 16 жовтня 2019 року у справі № 640/6847/15-к (провадження № 13-43к19) уточнила висновки щодо застосування норми права, зроблені раніше у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у провадженні № 13-37к18, акцентувавши увагу на тому, що сторона обвинувачення повинна вживати необхідних і достатніх заходів для розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД, з метою їх надання стороні захисту, і виконувати в такий спосіб вимоги щодо відкриття матеріалів іншій стороні відповідно до ст. 290 КПК.

Разом із тим Велика Палата Верховного Суду констатувала, що якщо сторона обвинувачення не вживала необхідних і своєчасних заходів, спрямованих на розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому разі має місце порушення норм

Номер справи 164/104/18

Дата набрання законної сили 08.04.2020

https://zakon.cc/court/document/read/88749774_2b1445b8

Згідно з практикою Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) для відмежування провокації від допустимої поведінки правоохоронних органів є ряд критеріїв. Під змістовним критерієм розуміється наявність/відсутність суттєвих змістовних ознак, притаманних провокації правоохоронних органів, а під процесуальним критерієм - наявність у суду можливостей перевірити відомості про ймовірну провокацію під час судового засідання з дотриманням вимог рівності та змагальності сторін.

Підбурювання з боку поліції має місце тоді, коли відповідні працівники правоохоронних органів або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб'єкта, схилиючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений (рішення у справі «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року).

Під пасивною поведінкою ЄСПЛ розуміє відсутність будь-яких активних дій, які б спонукали потенційного підозрюваного вчинити злочин.

Таким чином, у разі виявлення за матеріалами кримінального провадження ознак, притаманних провокації злочину правоохоронними органами, суд у судовому засіданні має це перевірити шляхом дослідження відповідних обставин і лише після цього зробити висновок щодо наявності (відсутності) такого факту і, як наслідок, щодо належності, допустимості й достатності доказів у справі для прийняття відповідного процесуального рішення.

Номер справи 688/2647/16-к

Дата набрання законної сили 30.01.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87485390_d4498662

Відповідно до правового висновку, викладеного у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 751/7557/15-к (провадження № 13-37к18) для доведення допустимості результатів НСРД мають бути відкриті не тільки результати цих дій, а й документи, які стали правовою підставою для їх проведення (клопотання слідчого, прокурора, їх постанови, доручення, ухвала слідчого судді), оскільки за змістом цих документів сторони можуть перевірити дотримання вимог кримінального процесуального закону щодо проведення НСРД.

Документи, які стали правовою підставою для проведення таких дій (зокрема, не розсекречені на момент звернення до суду з обвинувальним актом), не можуть вважатися додатковими матеріалами до результатів проведених НСРД, отриманими до або під час судового розгляду, оскільки є їх частиною. Ці процесуальні рішення виступають правовою підставою для проведення НСРД з огляду на їх функціональне призначення щодо підтвердження допустимості доказової інформації, отриманої за результатами проведення таких дій, і повинні перевірятися та враховуватися судом під час оцінки доказів.

Номер справи 688/2647/16-к

Дата набрання законної сили 30.01.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87485390_d4498662

Постановою Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року у справі № 640/6847/15-к (провадження № 13-43к19) уточнено висновки щодо застосування норми права, зроблені раніше у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 751/7557/15-к (провадження № 13-37к18), та акцентовано увагу на тому, що «сторона обвинувачення повинна вживати необхідних і достатніх заходів для розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД, з метою їх надання стороні захисту, і виконувати в такий спосіб вимоги щодо відкриття матеріалів іншій стороні відповідно до статті 290 КПК України.

Якщо сторона обвинувачення не вживала необхідних і своєчасних заходів, спрямованих на розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм статті 290 КПК України».

Номер справи 535/83/18

Дата набрання законної сили 23.01.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87211898_166893ee

Так, для визначення провокації злочину ЄСПЛ встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи було би скоєно злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення оперативної закупівлі, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особу було втягнуто у злочинну діяльність і чи була суттєвою ймовірність вчинення нею злочину.

Отже, згідно з практикою ЄСПЛ застосування особливих методів ведення слідства – зокрема, агентурних методів – саме по собі не може порушувати право особи на справедливий суд. Ризик провокації з боку працівників правоохоронних органів, викликаний указаними методами, означає, що їх використання повинно бути суворо регламентованим. Для застосування цих методів у правоохоронних органів мають бути докази на підтвердження аргументу про схильність особи до вчинення злочину.

Номер справи 535/83/18

Дата набрання законної сили 23.01.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87211898_166893ee

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Перевіrivши доводи, викладені в касаційній скарзі захисника, щодо провокації злочину з урахуванням зазначених критеріїв, Суд дійшов висновку, що встановлені судами попередніх інстанцій обставини свідчать про те, що органи досудового розслідування діяли у пасивний спосіб і не підбурювали засудженого до вчинення злочину. Так, підбурювання мало б місце тоді, коли таємний агент перед тим, як було прийнято рішення про закупку і продаж наркотиків, неодноразово б заохочував засудженого до вчинення злочину (або сприяв утвердженню у прийнятті такого початкового рішення засудженим).

Втім, докази ясно показують, що така пропозиція була лише загальним абстрактним виразом готовності таємного агента заплатити певну суму грошей за поставлені наркотики, після чого ОСОБА_1 добровільно продовжував спілкуватися з ним, щоб отримати особисту користь від абстрактної готовності «покупця» купувати наркотики. Звернення таємного агента в цьому випадку не було обов'язковою умовою для злочинної діяльності засудженого, тобто дії, якої в іншому випадку він би не вчинив. Навпаки, навіть без агента під прикриттям ОСОБА_1 вчиняв злочини у сфері обігу наркотичних засобів, за які він був засуджений.

Номер справи 748/3070/15-к

Дата набрання законної сили 06 листопада 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85541582>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Як убачається з матеріалів справи, під час судового розгляду сторона захисту заперечувала вчинення ОСОБА_1 інкримінованих йому злочинів, вказуючи, в тому числі, на провокацію з боку органів досудового розслідування під час оперативних закупок. Обґрунтовуючи рішення про наявність провокації вчинення злочинів, суд першої інстанції встановив, що оперативних закупок було дві, при цьому результати першої не були реалізовані у виді самостійного обвинувачення, що відповідно до практики ЄСПЛ є неприпустимим.

Коломієць Д. В., будучи слідчим та здійснюючи досудове розслідування у кримінальному провадженні стосовно ОСОБА_3, одночасно був слідчим у складі групи з досудового розслідування у кримінальному провадженні стосовно ОСОБА_1. Також суд взяв до уваги, що особа, яка брала участь у проведенні оперативних закупок у ОСОБА_1, була безпосередньо знайома з ним, а отже застосування заходів безпеки щодо неї є безпідставним, а наданий із цього приводу доказ (повідомлення про застосування заходів безпеки) є недопустимим, оскільки не передбачений кримінальним процесуальним законом та не містить підстав для прийняття такого рішення.

Враховуючи вищезазначене суд першої інстанції дійшов правильного висновку про активну участь правоохоронних органів у проведенні оперативних закупок із залученням особи, стосовно якої проводиться розслідування кримінального провадження органом досудового розслідування (при цьому слідчий Коломієць Д. В. брав участь одночасно в здійсненні досудового розслідування двох кримінальних проваджень). З таким висновком про сумнівність проведення оперативних закупок погоджується і суд касаційної інстанції.

Номер справи 395/1544/14-к

Дата набрання законної сили 13 листопада 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85743519>

**НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ**

Дії

Як

Номер справи 332/2723/15-к

Дата набрання законної сили 19 листопада 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85836389>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Апеляційним судом належно не перевірено доводи обвинуваченого ОСОБА_3 та захисників про наявність провокації з боку ОСОБА_4 на вчинення злочину та про фальсифікацію матеріалів провадження.

Визнаючи вказані доводи безпідставними, апеляційний суд мотивував тим, що даними протоколу про результати НСРД, а саме аудіо- та відеоконтролю особи підтверджується зміст розмови між ОСОБА_4 та ОСОБА_1 і ОСОБА_3 про те, що останні виказують особисту зацікавленість в одержанні неправомірної вигоди, погодилися на спосіб та суму отриманих грошових коштів. Проте доводи апелянтів не було перевірено за критеріями розмежування провокації від допустимої поведінки правоохоронних органів, визначеними у практиці Європейського суду з прав людини.

Отже, апеляційний суд мав би перевірити, зокрема, хто саме ініціював зустрічі, хто і що пропонував, чи були факти відмов з боку обвинувачених на одержання неправомірної вигоди, чи мало місце наполегливі нагадування з боку ОСОБА_4, чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів.

Номер справи 332/2723/15-к

Дата набрання законної сили 19 листопада 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85836389>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Водночас в ухвалі не міститься обґрунтованих відповідей на доводи апелянтів, які в апеляційних скаргах серед іншого зазначали про те, що:

- свідком ОСОБА_4 імітувалася підприємницька діяльність з вивезення сміття з будівельних майданчиків, оскільки жодної господарської діяльності він не вів;
- у процесуальних документах (постанові прокурора області від 17 квітня 2015 року про доручення досудового розслідування кримінального провадження, а також у постанові від 27 квітня 2015 року про використання заздалегідь ідентифікованих (помічених) засобів) зазначався розмір суми неправомірної вигоди ще до того, як свідком ОСОБА_4 було фактично озвучено відповідну суму ОСОБА_1 і ОСОБА_3 ;
- свідок ОСОБА_4 сам ініціював зустрічі із ОСОБА_1 , про що можуть свідчити дані протоколу за результатами зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж шляхом контролю телефонних розмов по мобільному телефону, який належить ОСОБА_1 , котрий стороною обвинувачення не було надано суду.
- Отже, апеляційний суд без належного обґрунтування та відповідних мотивів свого рішення відхилив доводи обвинуваченого ОСОБА_3 та захисників про наявність об'єктивних сумнівів у відсутності провокації злочину.

Номер справи 539/546/18

Дата набрання законної сили 20 листопада 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85903592>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Апеляційний суд належним чином не перевірів тверджень сторони захисту щодо наявності в діях правоохоронних органів ознак провокації.

Так, згідно з рекомендаціями Європейського суду з прав людини з метою перевірки дотримання права на справедливий судовий розгляд у випадку використання таємних агентів Суд насамперед перевіряє, чи влаштовувались пастки (те, що зазвичай називається «матеріальним критерієм провокації»), і якщо так, то чи міг заявник у національному суді скористатися цим задля свого захисту («процесуальний критерій провокації») (пункти 37, 51 рішення у справі «Банніков проти Росії» від 04 листопада 2010 року, заява № 18757/06).

Суд визначає пастку як ситуацію, коли задіяні агенти – працівники органів правопорядку або особи, що діють на їх прохання – не обмежуються суто пасивними спостереженнями протиправної діяльності, а здійснюють на особу, за котрою стежать, певний вплив, провокуючи її скоїти правопорушення, яке вона в іншому випадку не вчинила би, з метою зафіксувати його, тобто отримати доказ і розпочати кримінальне правопорушення (пункт 55 рішення у справі «Раманаускас проти Литви» від 05 лютого 2008 року, заява № 74420/01).

Номер справи 539/546/18

Дата набрання законної сили 20 листопада 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85903592>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Поведінкою, яка провокує особу на скоєння злочину, незалежно від того, чи був «таємний агент» працівником правоохоронного органу чи особою, яка діяла на їх прохання, може бути встановлення контакту із особою за відсутності об'єктивних підозр у її причетності до злочинної діяльності (пункт 44 рішення у справі «Burak Ниппроти Туреччини» від 15 грудня 2009 року, № 17570/04), поновлення пропозиції, незважаючи на її попередню відмову (пункт 67 рішення у справі «Раманаускас проти Литви» від 05 лютого 2008 року, заява № 74420/01), вчинення дій, спрямованих на виклик у особи співчуття, симулюючи симптоми наркотичного голоду (пункт 11, 49 рішення у справі «Ваньян проти Росії» від 15 грудня 2005 року, заява № 53203/99).

Всупереч вищевикладеному, апеляційний суд у повній мірі не перевінив тверджень засудженого ОСОБА_1, висловлених ним у судовому засіданні, що ініціатором зустрічі між ним та ОСОБА_2 був останній, який протягом тривалого періоду часу неодноразово наполягав на зустрічі з метою придбання наркотичного засобу, який, зі слів «закупного», був йому, як наркозалежній особі, вкрай потрібен.

Номер справи 464/8036/15-к

Дата набрання законної сили 05 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86310205>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Під час судового розгляду перевірялись та не знайшли свого підтвердження доводи обвинуваченого про провокацію зі сторони ОСОБА_2 та загалом непричетність до вчиненого злочину.

Аналогічні посилання містяться у касаційних скаргах його захисника.

Втім, за наслідками проведеного судового слідства встановлено, що у цьому конкретному випадку відсутнє провокування особи на вчинення злочину, оскільки в ході розгляду кримінального провадження судом встановлено, що ОСОБА_1 розумів, про що саме йшла розмова з ОСОБА_2 в ресторані. Водночас правоохоронні органи вступили у злочин вже на етапі його підготовки та були пасивними.

На вказаний довід давав відповідь й суд апеляційної інстанції. Посилання сторони захисту на провокацію злочину з боку правоохоронних органів відхилено судом апеляційної інстанції, бо не були нічим підтвержені, фактично були голослівними. Також не ули надані суду й будь-які докази, які б свідчили про те, що правоохоронні органи вийшли за межі пасивного розслідування наявної протиправної діяльності та шляхом психологічного тиску спровокували обвинуваченого ОСОБА_1 на вчинення злочину.

Номер справи 462/5338/14к

Дата набрання законної сили 05 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86310202>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Суди першої та апеляційної інстанцій належно перевіряли доводи обвинуваченої та її захисника про вчинення провокації злочину та з наведенням відповідних мотивів, з якими погоджується й касаційний суд, обґрунтовано дійшли висновку, що такий факт не знайшов свого підтвердження.

Так, для визначення провокації злочину Європейський суд з прав людини встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи був би вчинений злочин без втручання правоохоронних органів.

Відповідно до встановлених обставин, підтверджених сукупністю досліджених доказів, суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, дійшов висновку, що умисел ОСОБА_1 на отримання неправомірної вигоди від ОСОБА_2 виник 26.06.2014 року при отриманні пропозиції, отже жодних ознак провокації злочину не було встановлено.

Номер справи 750/7023/18

Дата набрання законної сили 12 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86468632>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Підставою для порушення кримінального провадження були матеріали правоохоронних та контролюючих органів про виявлення фактів вчинення чи підготовки до вчинення кримінальних правопорушень. Так, в матеріалах, викладених в мережі «Інтернет», а також заяві начальника ВОЖФ №2 про те, що за адресою АДРЕСА_3, відбувалося засмічення одноразовими шприцами із залишками невідомої речовини. З метою перевірки вказаної інформації, шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії зняття інформації з транспортних мереж було встановлено, що ОСОБА_1 займалася збутом наркотичних засобів. Крім того, з переглянутого місцевим судом аудіо записів аудіо,- відео контролю 4 червня 2018 року слідує, що у квартирі, крім покупця, знаходилася невідома особа, яка також отримала від ОСОБА_1 медичний шприц з речовиною.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що ОСОБА_1 свідомо, без будь-якого стороннього впливу, в тому числі і без провокацій (умовлянь) з боку ОСОБА_2, двічі продала останньому наркотичний засіб. Перевіркою матеріалів кримінального провадження щодо ОСОБА_1 встановлено, що органи досудового розслідування діяли у пасивний спосіб і не підбурювали обвинувачену до вчинення злочину.

Номер справи 750/7023/18

Дата набрання законної сили 12 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86468632>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Спростовуються матеріалами провадження і доводи сторони захисту про відсутність добровільної згоди особи, яка проводила оперативну закупку (ОСОБА_2), оскільки в матеріалах кримінального провадження наявні заяви останнього, згідно яких він добровільно погоджується співпрацювати з органами досудового розслідування.

В судовому засіданні не було здійснено допит ОСОБА_2 у зв'язку зі смертю останнього, про що до матеріалів провадження долучено відповідний лист і даний факт в судовому засіданні стороною захисту не заперечувався. Протокол його допиту був оголошений в судовому засіданні, досліджений та долучений до матеріалів кримінального провадження, а тому місцевий суд обґрунтовано визнав показання вказаного свідка допустимим доказом.

Номер справи № 415/6262/17

Дата набрання законної сили 11 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401101>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Таким чином, суд зробив правильний висновок про те, що згідно з вищенаведеними фактами, які в сукупності доповнюють один одного, і свідчать що поведінка ОСОБА_2 не була визначальною для вчинення ОСОБА_1 злочину, а надані прокурором докази з очевидністю вказують на відсутність провокування ОСОБА_1 на збут наркотичних засобів та беззаперечно доводять, що кримінальна діяльність засудженої ґрунтувалась виключно на її волі й не була наслідком провокації з боку працівників поліції чи їх агента, що також узгоджується з правовими позиціями Європейського Суду з прав людини у справі «Секейра проти Португалії».

Номер справи 728/1610/17

Дата набрання законної сили 11 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86435701>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Суди обох інстанцій обґрунтовано спростували доводи захисника щодо наявності провокації злочину. З цього приводу суд першої інстанції зазначив, що посилення захисника на отримання досліджених судом доказів внаслідок провокативних дій співробітників правоохоронних органів суд розцінює як його бажання виправдати обвинуваченого у пред'явленому йому обвинуваченні. У свою чергу апеляційний суд вказав про необґрунтованість доводів обвинуваченого та його захисника про те, що мала місце провокація з боку закупника та працівників поліції. Проаналізувавши показання свідка ОСОБА_2 у сукупності з іншими доказами, апеляційний суд виключив наявність впливу на обвинуваченого з боку закупника з метою вчинення ним злочину.

Суд погоджується із зазначеними висновками судів першої та апеляційної інстанцій.

Номер справи 676/7748/14-к

Дата набрання законної сили 3 грудня 2019 року

https://zakon.cc/court/document/read/87211898_166893ee

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Крім того, суд першої інстанції, обґрунтовано пославшись на хронологію подій та обставин провадження, правильно встановив, що правоохоронні органи не просто приєднались до документування кримінального караного діяння, а мала місце провокація злочину з боку правоохоронних органів, оскільки ОСОБА_2 діяв за дорученням правоохоронних органів, що вийшли за межі пасивного розслідування з метою викриття ОСОБА_1.

Як правильно встановив суд першої інстанції, ОСОБА_2 діяв під прикриттям правоохоронних органів та за їх дорученням, а сторона обвинувачення так і не надала переконливих доказів про справжні причини, які спонукали ОСОБА_2 діяти в інтересах неповнолітньої, витратити свої кошти та піклуватись про неї.

Як вбачається зі змісту вироку, свідки ОСОБА_3 та ОСОБА_8 повідомили, що про передачу неправомірної вигоди для ОСОБА_1 їм нічого не відомо, і про такі послуги вони ОСОБА_2 не просили. Крім того, як правильно встановив суд першої інстанції, показання самого ОСОБА_2 зводяться до того, що він діяв за дорученням правоохоронних органів і спонукав ОСОБА_1 отримати у нього неправомірну вигоду, за будь-яку послугу, в тому числі й ту, яку вигадав на місці (за призначення старостою і сприяння в майбутньому), відмовляючись при цьому взяти від ОСОБА_1 назад 300 доларів США, які вона намагалась йому повернути, оскільки студентка не вступила на бюджетну форму навчання. Таке надмірне спонукування, на переконання суду, було неправомірно використано правоохоронними органами з метою викриття ОСОБА_1. При цьому, документування обставин відбулося з істотним порушенням вимог [КПК України](#).

Номер справи 676/7748/14-к

Дата набрання законної сили 3 грудня 2019 року

https://zakon.cc/court/document/read/87211898_166893ee

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Таким чином, колегія суддів приходять до висновку, що суд першої інстанції у кримінальному провадженні щодо ОСОБА_1 правильно встановив, що правоохоронні органи контактували з ОСОБА_2, він діяв за їх дорученням і інструкціями, а всі його дії ОСОБА_2 були направлені на підбурення ОСОБА_1 до вчинення злочину, оскільки, не зважаючи на відсутність логічних підстав для передачі неправомірної вигоди, ОСОБА_2, знаючи, що всі його розмови фіксуються спеціальною технікою, на догоду правоохоронним органам, вигадав ситуацію про необхідність обрання ОСОБА_3 старостою та сприяння в майбутньому, хоча про це ніхто його не просив, відмовляючись при цьому взяти від ОСОБА_1 назад 300 доларів США, які вона намагалась йому повернути, оскільки студентка не вступила на бюджетну форму навчання. Наведене свідчить, що відбулось підбурення з метою викриття ОСОБА_1. Таким чином, правоохоронні органи не просто «приєднались» до документування кримінально-караного діяння, а фактично ОСОБА_2 спровокував ОСОБА_1.

З урахуванням цих та інших обставин, за наслідками судового розгляду, зважаючи на те, що стороною обвинувачення не було доведено належними та допустимими доказами причетність ОСОБА_1 до вчинення кримінального правопорушення, її винуватість, протиправність дій, суд першої інстанції прийшов до обґрунтованого висновку про необхідність ухвалення виправдувального вироку.

Номер справи 682/1595/17

Дата набрання законної сили 17 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86566127>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

На підставі аналізу вищевказаних доказів, виходячи з конкретних обставин провадження, суд першої інстанції дійшов висновку, що характер, послідовність та сукупність дій обвинуваченого, який, використовуючи свої нібито існуючі тісні особисті стосунки з ОСОБА_3, створив такі умови та обстановку, за яких потерпілий змушений був погодитися на передачу грошових коштів, щоб уникнути, як він вважав, настання негативних наслідків, а саме неприємностей на роботі, які можуть призвести до його звільнення, тобто в цьому випадку обман потерпілого обвинуваченим був тією необхідною дією, що перебуває у причинному зв'язку з наслідком. При цьому суд установив, що органи досудового розслідування та оперативні працівники здійснювали пасивне розслідування та жодних дій провокаційного характеру не вчиняли.

З урахуванням показань потерпілого, свідків та інших установлених судом обставин, за відсутності даних про наявність провокації, доводи у касаційній скарзі про те, що суд відмовив у задоволенні клопотання сторони захисту про допит у суді експерта, який проводив судово-хімічну експертизу, в цілому не спростовують висновків суду про доведеність винуватості ОСОБА_1.

Також не спростовує таких висновків незазначення у вироку мотивів, з яких суд не врахував у повному обсязі показання всудісвідка ОСОБА_3, які відрізнялись від показань потерпілого ОСОБА_2, зважаючи на конкретні обставини провадження.

Номер справи 682/1595/17

Дата набрання законної сили 17 грудня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86566127>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Суд апеляційної інстанції перевірів твердження сторони захисту, які аналогічні доводам у касаційній скарзі, щодо провокації з боку правоохоронних органів. Апеляційний суд взяв до уваги те, що відповідно до показань свідка ОСОБА_3 він отримав оперативну інформацію про вчинення посадовими особами Нетішинського БТІ кримінальних чи адміністративних правопорушень, підготував запит, підписаний начальником управління ОСОБА_8, і заніс його безпосередньо ОСОБА_2, який потім намагався з'ясувати, що робити з цим запитом.

Із зазначених обставин убачається, що дії ОСОБА_2 були похідними (після ініціювання стосовно нього перевірки) та обумовлені лише намаганням з'ясувати обставини щодо отриманого запиту. При цьому суд апеляційної інстанції врахував, що будь-яких переконливих, достовірних доказів на підтвердження провокації з боку правоохоронних органів та ОСОБА_2 не встановлено.

Як вказав в ухвалі апеляційний суд, обвинувачений усвідомлював свої дії, мав можливість відмовитися від них, але все ж таки підбурював ОСОБА_2 та одержав від нього неправомірну вигоду, при цьому немає жодних причин вважати, що злочин було спровоковано чи що до його вчинення обвинуваченого спонукали негласні агенти, тобто що за інших обставин цей злочин ним не був би вчинений.

Номер справи 409/1006/17

Дата набрання законної сили 28 січня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87211865>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Безпосередньо дослідивши всі докази й установивши, що особа під псевдонімом ОСОБА_2 була раніше знайома із засудженою, котра неодноразово пропонувала йому придбати наркотичні засоби, і він за власною ініціативою звернувся до правоохоронців, на добровільних засадах був залучений до НСРД, а документування злочинної діяльності здійснювалося під судовим контролем та прокурорським наглядом, суд першої інстанції з урахуванням також факту виявлення у ОСОБА_1 за місцем проживання значної кількості канабісу дійшов висновку про відсутність у конкретній ситуації провокації злочину з боку правоохоронних органів.

Переконливих аргументів, які би свідчили, що в цій справі роль поліції була надмірною і без її втручання ОСОБА_1 не вчинила би незаконного придбання, виготовлення, зберігання та збуту наркотичних засобів, у касаційних скаргах не наведено.

Номер справи 535/83/18

Дата набрання законної сили 23.01.2020

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86505793>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Згідно з практикою ЄСПЛ застосування особливих методів ведення слідства – зокрема, агентурних методів – саме по собі не може порушувати право особи на справедливий суд. Ризик провокації з боку працівників правоохоронних органів, викликаний указаними методами, означає, що їх використання повинно бути суворо регламентованим. Для застосування цих методів у правоохоронних органах мають бути докази на підтвердження аргументу про схильність особи до вчинення злочину.

Перевіривши доводи, викладені в касаційній скарзі захисника, щодо провокації злочину з урахуванням зазначених критеріїв, Суд дійшов висновку, що встановлені судами попередніх інстанцій обставини свідчать про те, що органи досудового розслідування діяли у пасивний спосіб і не підбурювали засудженого до вчинення злочину. Так, підбурювання мало б місце тоді, коли таємний агент перед тим, як було прийнято рішення про закупку і продаж наркотиків, неодноразово б заохочував засудженого до вчинення злочину (або сприяв утвердженню у прийнятті такого початкового рішення засудженим). Втім, докази ясно показують, що така пропозиція була лише загальним абстрактним виразом готовності таємного агента заплатити певну суму грошей за поставлені наркотики, після чого ОСОБА_1 добровільно продовжував спілкуватися з ним, щоб отримати особисту користь від абстрактної готовності «покупця» купувати наркотики. Звернення таємного агента в цьому випадку не було обов'язковою умовою для злочинної діяльності засудженого, тобто дії, якої в іншому випадку він би не вчинив. Навпаки, навіть без агента під прикриттям ОСОБА_1 вчиняв злочини у сфері обігу наркотичних засобів, за які він був засуджений.

Номер справи 535/83/18

Дата набрання законної сили 23.01.2020

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86566127>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Таким чином, негласні слідчі (розшукові) дії не призвели до підбурювання через призму прецедентної практики ЄСПЛ стосовно п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Що стосується стверджень захисника про те, що орган досудового розслідування не мав достатніх підстав для проведення негласної слідчої (розшукової) дії – контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, за результатами якої було здобуто докази на підтвердження винуватості ОСОБА_1, то вони є необґрунтованими.

[Стаття 86 КПК України](#) встановлює, що доказ визнається допустимим, якщо його отримано у порядку, встановленому цим Кодексом. Обов'язковим елементом порядку отримання доказів у результаті негласних слідчих (розшукових) дій є попередній дозвіл уповноважених суб'єктів (слідчого судді, прокурора, слідчого) на їх проведення ([ст. 246 КПК України](#)), який є правовою підставою для цього. У кримінальному провадженні щодо ОСОБА_1 контроль за вчиненням злочинів у формі оперативної закупки (епізоди від 18-го та 30 листопада 2017 року) проводився на підставі постанов прокурора, в яких зазначено відомості, передбачені [ст. 251](#), ч. 7 [ст. 271 КПК України](#), зокрема й обґрунтування прийнятих рішень щодо необхідності проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Це всупереч доводам захисника підтверджує допустимість доказів, здобутих за результатами проведення зазначених дій.

Оскільки в основу обвинувального вироку суд поклав докази, які узгоджуються між собою та повною мірою вказують на винуватість ОСОБА_1 у вчиненні злочинів, а в результаті перевірки матеріалів провадження не виявлено фактів, які би свідчили про підбурювання останнього до злочинів, а тому за обставин, установлених судом першої та апеляційної інстанцій, доводи захисника про провокацію злочину з боку правоохоронних органів не знайшли свого підтвердження.

Номер справи № 704/913/15-к

Дата набрання законної сили 5 лютого 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87485309>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Суд першої інстанції зробив цілком логічний висновок, що дії ОСОБА_1 за змістом не мали характеру підбурення ОСОБА_2 до висловлення пропозиції чи обіцянки надання неправомірної вигоди або до її фактичного надання, оскільки на час розмови з нею у ОСОБА_2 вже було сформоване бажання надати таку вигоду з метою уникнення служби й він свідомо за допомогою свого знайомого ОСОБА_4 шукав шляхи для його реалізації.

Фактично сказані ОСОБА_7 у розмові з ОСОБА_2 слова зводяться до підтвердження нею факту можливості вирішення питання щодо уникнення призову ОСОБА_2 службовими особами установи, де вона працює, з деталізацією окремих аспектів цієї можливості. Тобто за своїм змістом її слова мали інформативний, а не спонукальний характер, що є обов'язковим для кваліфікації підбурення як виду співучасті, адже воно насамперед полягає у схиланні іншого співучасника до вчинення злочину.

Номер рішення 87211898
Номер справи 535/83/18
Дата набрання законної сили 23.01.2020
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87211898>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Є правильним і висновок суду першої інстанції про те, що стороною обвинувачення у цьому випадку не доведено поза розумним сумнівом відсутності провокації вчинення злочину. Розумний сумнів щодо цього аспекту насамперед зумовлюється тим, що ОСОБА_2 шукав способи уникнення призову на службу, вже будучи раніше визнаним непридатним до неї у мирний час. Суд першої інстанції, критично поставився до його показань щодо незнання цього факту, вбачаючи це вкрай мало ймовірним. До того ж ОСОБА_2 у своїй заяві до правоохоронного органу ще до розмови з ОСОБА_1 вказував на факт вимагання у нього працівниками військкомату коштів у розмірі 1000 дол. США за уникнення призову за мобілізацією, тобто він повідомляв про цей факт наперед, не маючи до цього моменту жодних контактів з працівниками Тальнівсько-Катеринопільського ОМВК.

Таким чином, суд з аналізу фактичних даних встановив, що ініціатива отримати інформацію про можливість вирішення питання щодо уникнення призову за неправомірну вигоду виходила саме від ОСОБА_2 за сприянням ОСОБА_4. Це вказує на зовнішню спровокованість цієї ситуації, а також на те, що фактично вчинених обвинуваченою дій не було би без свідомого створення обставин щодо нього з боку іншої особи, які діяла під контролем правоохоронних органів. Стосовно цього ЄСПЛ висловлював свою позицію у рішеннях «Романаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року, «Тейшейра де Кастро проти Португалії» від 9 червня 1998 року.

Номер справи 311/1110/18

Дата набрання законної сили 4 лютого 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87517442>

**НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ**

В апеляційній скарзі прокурор вказував на те, що суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про наявність провокації злочину.

Визнаючи безпідставними доводи апеляційної скарги прокурора про відсутність провокації злочину, апеляційний суд зазначив, що розслідування злочинної діяльності ОСОБА_1 не було здійснено «у переважно пасивній манері», оскільки ініціатива спілкування походила від свідка ОСОБА_2, який діяв за вказівками правоохоронного органу, а відтак з його боку мала місце провокація злочину.

Однак, погодившись з висновком суду першої інстанції про те, що докази обвинувачення здобуто шляхом провокації, апеляційний суд не дав всебічної та повної оцінки показанням свідка ОСОБА_2 про обставини, за яких він добровільно приймав участь в оперативній закупці у ОСОБА_1 наркотичного засобу, належним чином не перевірів наявність ознак, притаманних провокації злочину, при цьому не взяв до уваги наступне.

З огляду на позиції ЄСПЛ для визначення наявності провокації злочину слід встановити, зокрема: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення оперативної закупки, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою.

Номер справи 311/1110/18

Дата набрання законної сили 4 лютого 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87517442>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Водночас, вказуючи на обґрунтованість висновку суду першої інстанції про наявність ознак провокації, апеляційний суд послався на те, що на момент початку проведення оперативної закупки не було об'єктивних та достовірних даних про те, що ОСОБА_1 вже вчиняє чи готується вчинити злочин.

Проте апеляційним судом було залишено поза увагою доводи прокурора, який вказував, що відповідно до обвинувального акта ОСОБА_1 не висувалось обвинувачення у збуті наркотичного засобу іншим особам, окрім легендарованої, та наводив в апеляційній скарзі відповідні мотиви, стверджуючи про наявність законних приводів та підстав для проведення оперативної закупки та кримінального переслідування щодо ОСОБА_1.

Водночас залишилися не перевіреними доводи прокурора, який вважав що місцевий суд безпідставно піддав сумніву показання свідка ОСОБА_2 та при цьому не звернув уваги на показання ОСОБА_1, котрий лише зазначив, що з боку працівників поліції відносно нього мала місце провокація злочину, але, відмовившись від показань, жодних конкретних обставин (час, місце, об'єктивні дії, особу, яка їх вчинила, тощо), які вважає підбурюванням до вчинення збуту наркотичного засобу, він не вказав.

Номер справи 755/4053/16-к

Дата набрання законної сили 12 лютого 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87672565>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Доводи засудженої з приводу провокації злочину Суд вважає необґрунтованими, оскільки підбурювання має місце тоді, коли відповідні працівники правоохоронних органів або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб`єкта, схилиючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений. У матеріалах справи немає таких відомостей, і засуджена в касаційній скарзі на такі конкретні обставини не посилається, а як вбачається з матеріалів кримінального провадження, ОСОБА_2 звернулася до правоохоронних органів вже після того, як було досягнуто домовленості про отримання ОСОБА_1 неправомірної вигоди.

Номер справи 266/3474/15-к

Дата набрання законної сили 11 лютого 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87902035>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Доводи захисника засудженої про провокацію злочину правоохоронними органами також безпідставні та спростовуються матеріалами кримінального провадження. Згідно з ч. 1 [ст. 271 КПК](#) контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин та проводиться в тому числі і у формі імітації обстановки злочину.

Як вбачається з матеріалів кримінального провадження, під час досудового розслідування було встановлено, що ОСОБА_2 підшукувала кандидата для вбивства співмешканки свого чоловіка ОСОБА_3, а припинення її протиправної діяльності без проведення негласних слідчих (розшукових) дій було неможливим, оскільки готувалось вчинення особливо тяжкого злочину, отже контроль за злочином був єдиною можливістю попередити настання смерті потерпілої. Як встановив суд, у кримінальному провадженні щодо ОСОБА_2, злочин був би вчинений без втручання правоохоронних органів, що підтверджується показаннями свідків ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_8, ОСОБА_9, результатами негласних слідчих (розшукових) дій.

Таким чином, перед проведенням контролю за вчиненням злочину працівники правоохоронних органів володіли достатнім обсягом інформації про готування ОСОБА_2 до вчинення особливо тяжкого злочину, вступали у злочин на етапі його підготовки, поведінка агента була пасивною. Доводи касаційної скарги захисника про відмову від замовлення останньої миті спростовується матеріалами провадження та діями самої ОСОБА_2, яка зустрілася з виконавцем після виконання її замовлення на вбивство, отримала від нього докази – фото з реквізитами рахунку для остаточної оплати виконаних робіт, поклала до власної сумки, яку мала при собі, надалі була затримана працівниками поліції. З цих підстав доводи захисника є неспроможними.

Номер справи 164/2506/17

Дата набрання законної сили 25 лютого 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87985208>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Суд першої інстанції встановив, що дотримання у цьому провадженні вимог [ст. 271 КПК](#) і практики Європейського суду з прав людини щодо забезпечення належного прокурорського нагляду за проведенням НСРД підтверджується постановами прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину від 4 серпня 2017 року та від 8 вересня 2017 року, в яких прокурор, виконуючи вимоги п. 7 [ст. 271 КПК](#), послався на обставини, що свідчать про відсутність під час НСРД провокування особи на вчинення злочину.

Як убачається з матеріалів провадження, прокурор у вищевказаних постановках вказав на те, що 17 листопада 2017 року до поліції звернувся ОСОБА_2, який добровільно повідомив про систематичний збут громадянином ОСОБА_1 наркотичних засобів. На підтвердження своєї заяви ОСОБА_2 добровільно здав поліції придбану у ОСОБА_1 частину таблетки «Субутекс», яка згідно з висновком експертизи від 27 липня 2017 року № 493/487 містить у своєму складі наркотичний засіб, обіг якого обмежено, – бупренорфін масою 0,0007 г. Перевіркою матеріалів досудового розслідування ознак провокації вчинення злочину не виявлено.

Ураховуючи вищевказане, встановлені фактичні обставини кримінального провадження та досліджені судом першої інстанції докази, Суд дійшов висновку, що доводи касаційної скарги в цій частині є необґрунтованими. Твердження у скаргах про те, що до участі в оперативній закупці залучено свідка ОСОБА_3 – особу, щодо якої також відкрито кримінальне провадження за збут наркотичних засобів, та яка є також закупником і в іншому провадженні (з якого виділено в окреме провадження матеріали щодо ОСОБА_1), а також те, що цей свідок не має доступу до державної таємниці, в цілому не спростовують правильності висновків суду та не свідчать про провокацію саме з боку правоохоронних органів.

Номер справи 426/12149/17

Дата набрання законної сили 17 березня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88401663>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Як правильно встановив суд, стороною обвинувачення не надано доказів того, що ОСОБА_1 збував наркотичні засоби будь-якій іншій особі до часу документування такого збуту ОСОБА_2, що саме ОСОБА_1 був ініціатором збуту йому наркотичних засобів, а навпаки встановлено, що дії цієї особи мали провокативний характер, оскільки ОСОБА_2 фактично підбурював ОСОБА_1 до вчинення злочину.

У зв'язку з цим, колегія суддів погоджується з висновком суду про те, що в даному випадку мала місце провокація злочину.

Номер справи 750/9855/16-к

Дата набрання законної сили 3 березня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88401704>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Апеляційний суд визнав недопустимими доказами у кримінальному провадженні протоколи негласних слідчих (розшукових) дій та відеозаписи до них у зв'язку з тим, що вони були отримані в результаті провокації злочину ОСОБА_3 щодо ОСОБА_1 та ОСОБА_2

Як убачається з матеріалів справи, під час судового розгляду сторона захисту заперечувала вчинення ОСОБА_1 та ОСОБА_2 інкримінованих їм кримінальних правопорушень, вказуючи, в тому числі, на провокацію з боку органу досудового розслідування при проведенні контролю за вчиненням злочину. Обґрунтовуючи рішення про наявність провокації вчинення злочину, апеляційний суд встановив, що ні ОСОБА_4, ні ОСОБА_3, який начебто діяв в його інтересах, не мали справжнього наміру займатися продажем кавунів, на який могли би вплинути працівники контролюючих органів, а фактичною метою таких дій ОСОБА_3 було документування вручення коштів ОСОБА_1 та ОСОБА_2. Під час розгляду кримінального провадження судом не було здобуто доказів того, що хтось із них вимагав гроші від ОСОБА_3, які без активної діяльності останнього вони б не отримали.

Також апеляційний суд взяв до уваги показання ОСОБА_2, який стверджував, що у червні 2016 року позичав гроші ОСОБА_3 і той їх не повернув, а тому зустрічаючись із ним намагався отримати хоча б частину цього боргу, що підтверджується долученими до справи розписками та свідчить про особисту зацікавленість останнього у кримінальному провадженні

Крім того, після затримання ОСОБА_2 добровільно видав чотири купюри по 500 грн, які досліджувалися в судовому засіданні і номери яких співпадають з тими, що за версією сторони обвинувачення та висновку місцевого суду у вироку він начебто напередодні передав ОСОБА_1 в якості неправомірної вигоди. Враховуючи вищезазначене апеляційний суд дійшов умотивованого висновку про наявність провокації злочину з боку правоохоронних органів із залученням ОСОБА_3 та визнав недопустимими докази, якими були зафіксовані слідчі та інші процесуальні дії.

Номер справи 127/31729/13-к
Дата набрання законної сили 26 березня 2020 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88546341>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Щодо провокації злочину з боку правоохоронних органів, то ці доводи також були зазначені в апеляційній скарзі сторони захисту. Проте, апеляційний суд усупереч [ст.419 КПК України](#) в повній мірі їх не перевірів та не дав на них вмотивованої відповіді. Суд звертає увагу, що для відмежування провокації від допустимої поведінки правоохоронних органів Європейський суд з прав людини виробив ряд критеріїв, такі як: а) змістовний критерій, б) процесуальний критерій.

При цьому під змістовним критерієм розуміється наявність/відсутність суттєвих змістовних ознак, притаманних провокації правоохоронних органів, а під процесуальним – наявність у суду можливості перевірити відомості про ймовірну провокацію під час судового засідання з дотриманням принципів змагальності та рівності сторін.

Згідно практики Європейського суду з прав людини, зокрема у справах «Банніков проти Російської Федерації» від 04 листопада 2010 року, «Веселов та інші проти Російської Федерації» від 02 жовтня 2010 року, «Раманаускас проти Литви» від 05 лютого 2008 року застосування особливих методів ведення слідства – зокрема, агентурних методів – саме по собі не може порушувати право особи на справедливий суд. Ризик провокації з боку працівників правоохоронних органів, викликаний вказаними методами, означає, що їх використання повинно бути суворо регламентованим. Для застосування цих методів у правоохоронних органів мають бути докази на підтвердження аргументу схильності особи до вчинення злочину.

Номер справи 127/31729/13-к

Дата набрання законної сили 26 березня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88546341>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Слід зазначити, що для визначення провокації злочину Європейський суд встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни; чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення ОРД, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою. Таким чином, перевіряючи доводи щодо провокації злочину, необхідно встановити наявність або відсутність у матеріалах кримінального провадження ознак, притаманних провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання засудженого до вчинення злочину.

Номер справи 426/12149/17

Дата набрання законної сили 17 березня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88401663>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Як правильно встановив суд, стороною обвинувачення не надано доказів того, що ОСОБА_1 збував наркотичні засоби будь-якій іншій особі до часу документування такого збуту ОСОБА_2, щосаме ОСОБА_1 був ініціатором збуту йому наркотичних засобів, а навпаки встановлено, що дії цієї особи мали провокативний характер, оскільки ОСОБА_2 фактично підбурював ОСОБА_1 до вчинення злочину.

У зв'язку з цим, колегія суддів погоджується з висновком суду про те, що в даному випадку мала місце провокація злочину.

Номер справи 750/9855/16-к

Дата набрання законної сили 3 березня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88401704>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Апеляційний суд визнав недопустимими доказами у кримінальному провадженні протоколи негласних слідчих (розшукових) дій та відеозаписи до них у зв'язку з тим, що вони були отримані в результаті провокації злочину ОСОБА_3 щодо ОСОБА_1 та ОСОБА_2. Дослідивши практику ЄСПЛ та матеріали кримінального провадження, колегія суддів вважає такий висновок апеляційного суду обґрунтованим. Як убачається з матеріалів справи, під час судового розгляду сторона захисту заперечувала вчинення ОСОБА_1 та ОСОБА_2 інкримінованих їм кримінальних правопорушень, вказуючи, в тому числі, на провокацію з боку органу досудового розслідування при проведенні контролю за вчиненням злочину.

Обґрунтовуючи рішення про наявність провокації вчинення злочину, апеляційний суд встановив, що ні ОСОБА_4, ні ОСОБА_3, який начебто діяв в його інтересах, не мали справжнього наміру займатися продажем кавунів, на який могли би вплинути працівники контролюючих органів, а фактичною метою таких дій ОСОБА_3 було документування вручення коштів ОСОБА_1 та ОСОБА_2.

Номер справи 750/9855/16-к

Дата набрання законної сили 3 березня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88401704>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Під час розгляду кримінального провадження судом не було здобуто доказів того, що хтось із них вимагав гроші від ОСОБА_3, які без активної діяльності останнього вони б не отримали.

Також апеляційний суд взяв до уваги показання ОСОБА_2, який стверджував, що у червні 2016 року позичав гроші ОСОБА_3 і той їх не повернув, а тому зустрічаючись із ним намагався отримати хоча б частину цього боргу, що підтверджується долученими до справи розписками та свідчить про особисту зацікавленість останнього у кримінальному провадженні

Крім того, після затримання ОСОБА_2 добровільно видав чотири купюри по 500 грн, які досліджувалися в судовому засіданні і номери яких співпадають з тими, що за версією сторони обвинувачення та висновку місцевого суду у вирокі він начебто напередодні передав ОСОБА_1 в якості неправомірної вигоди.

Враховуючи вищезазначене апеляційний суд дійшов умотивованого висновку про наявність провокації злочину з боку правоохоронних органів із залученням ОСОБА_3 та визнав недопустимими докази, якими були зафіксовані слідчі та інші процесуальні дії.

Номер рішення 87211898

Номер справи 164/104/18

Дата набрання законної сили 23.01.2020

https://zakon.cc/court/document/read/87211898_166893ee

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

26

Як

Номер справи 734/2421/17

Дата набрання законної сили 2 квітня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88834279>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Наведені захисниками у касаційній скарзі доводи про провокацію злочину є аналогічними тим, що були викладені ними в апеляційних скаргах, та які суд апеляційної інстанції уважно перевірів і навів у своєму рішенні докладні мотиви з яких визнав ці доводи необґрунтованими.

За висновками ЄСПЛ, підбурювання з боку поліції має місце лише тоді, коли відповідні працівники правоохоронних органів або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб'єкта схиляючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений (рішення у справі «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року). Під пасивною поведінкою ЄСПЛ розуміє відсутність будь-яких активних дій, які би спонукали потенційного підозрюваного вчинити злочин.

Номер справи 734/2421/17

Дата набрання законної сили 2 квітня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88834279>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Таким чином, у разі виявлення за матеріалами кримінального провадження ознак, притаманних провокації злочину правоохоронними органами, суд у судовому засіданні має це перевірити шляхом дослідження відповідних обставин і лише після цього зробити висновок щодо наявності (відсутності) такого факту, і, як наслідок, щодо належності, допустимості й достатності доказів у справі для прийняття відповідного процесуального рішення.

За наслідками проведеного у справі судового слідства вбачається, що у цьому конкретному випадку відсутнє провокування особи на вчинення злочину, оскільки згідно наданих ОСОБА_2 в судовому засіданні показань, він дійсно звернувся до ОСОБА_1 з питанням про придбання деревини, однак ініціатива щодо одержання неправомірної вигоди за її відпуск виходила саме від засудженого, чого останній не заперечував. При цьому колегія суддів зважає на те, що при купівлі деревини ОСОБА_1 сприяв в укладенні договору - заповнив товарно-транспортні накладні, провів розрахунок об'єму, дав вказівку її чіпувати, організував транспорт для перевезення, тобто діяв досить активно та з власної ініціативи.

Окрім того, матеріали кримінального провадження не містять об'єктивних даних про те, що ОСОБА_2 діяв за дорученням працівників поліції, є агентом правоохоронних органів або є особою залежною чи підпорядкованою їм. Відсутні в матеріалах справи й будь-які докази, які б свідчили про те, що правоохоронні органи вийшли за межі пасивного розслідування протиправної діяльності ОСОБА_1 та шляхом психологічного тиску спровокували його на вчинення злочину.

Номер справи 758/13354/16-к

Дата набрання законної сили 13 травня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89289935>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Апеляційний суд не надав жодних відповідей на доводи сторони захисту щодо провокації правоохоронними органами надання неправомірної вигоди. Підбурювання з боку поліції має місце тоді, коли відповідні працівники правоохоронних органів або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб'єкта, схилиючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений (рішення у справі «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року).

Таким чином, у разі виявлення за матеріалами кримінального провадження ознак, притаманних провокації злочину правоохоронними органами, суд у судовому засіданні має це перевірити шляхом дослідження відповідних обставин і лише після цього зробити висновок щодо наявності (відсутності) такого факту і, як наслідок, щодо належності, допустимості й достатності доказів у справі для прийняття відповідного процесуального рішення.

Отже апеляційний суд зазначених в апеляційній скарзі доводів захисника Писаренка М. О., зокрема і щодо провокації злочину правоохоронними органами, ретельно не перевірів, не надав відповідей на них і, залишаючи скаргу без задоволення, не вказав в ухвалі підстав, з яких визнав її необґрунтованою, та докладних мотивів прийнятого рішення.

Номер справи 757/6579/15-к

Дата набрання законної сили 14 травня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89345737>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Перевіряючи доводи касаційної скарги ОСОБА_1 щодо провокації злочину, Суд дійшов висновку, що у матеріалах кримінального провадження відсутні ознаки, притаманні провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання до вчинення злочину.

У рішенні «Матановіч проти Хорватії» ЄСПЛ зазначив, що «підбурювання, за змістом кримінального процесуального закону, мало б місце тільки тоді, коли таємний агент перед тим, ... як було прийнято рішення про закупку і продаж наркотиків разом з іншими співвиконавцями злочину, неодноразово б заохочував [обвинуваченого] до вчинення злочину (або сприяв утвердженню у прийнятті такого початкового рішення обвинуваченим). Втім, докази ясно показують, що така пропозиція була лише загальним абстрактним виразом готовності таємного агента платити певну суму грошей за поставлені наркотики, після чого скаржник добровільно продовжував спілкуватися з ним, щоб отримати особисту користь від абстрактної готовності "покупця" [купувати наркотики]. Звернення таємного агента в даному випадку не було обов'язковою умовою для злочинної діяльності скаржника, тобто дія, яку б в іншому випадку він би не вчинив. Навпаки, суди дійшли до висновку, що навіть без [агентів під прикриттям] він мав намір вчинити злочин, за який він був засуджений».

Отже, згідно практики Європейського суду з прав людини, зокрема у справах «Банніков проти Російської Федерації» від 04 листопада 2010 року, «Веселов та інші проти Російської Федерації» від 02 жовтня 2010 року, «Раманаускас проти Литви» від 05 лютого 2008 року застосування особливих методів ведення слідства – зокрема, агентурних методів – саме по собі не може порушувати право особи на справедливий суд. Ризик провокації з боку працівників правоохоронних органів, викликаний вказаними методами, означає, що їх використання повинно бути суворо регламентованим. Для застосування цих методів у правоохоронних органах мають бути докази на підтвердження аргументу схильності особи до вчинення злочину.

Номер справи 757/6579/15-к

Дата набрання законної сили 14 травня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89345737>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Так, для визначення провокації злочину Європейський суд встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення оперативної закупівлі, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою.

Перевіркою матеріалів кримінального провадження щодо ОСОБА_1 встановлено, що органи досудового розслідування діяли у пасивний спосіб і не підбурювали засудженого до вчинення злочину, відомості про збут ним психотропної речовини були відомі ще до початку проведення НСРД, а іншими заходами зафіксувати його злочинну діяльність не видавалося можливим. Таким чином, такі дії не призвели до підбурювання, через призму прецедентної практики ЄСПЛ стосовно п. 1 [ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#).

Зважаючи на наведене, в основу обвинувального вироку суд поклав докази, які узгоджуються між собою та повною мірою вказують на винуватість ОСОБА_1, а перевіркою матеріалів провадження встановлено, що фактів, які б свідчили про факти підбурювання останнього до вчинення інкримінованого йому злочину, не виявлено, таким чином доводи засудженого про провокацію злочину з боку правоохоронних органів не знайшли свого підтвердження.

Номер справи 295/1399/18

Дата набрання законної сили 20 травня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89396997>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Суд визначає пастку як ситуацію, коли задіяні агенти – працівники органів правопорядку або особи, що діють на їх прохання – не обмежуються суто пасивними спостереженнями протиправної діяльності, а здійснюють на особу, за котрою стежать, певний вплив, провокуючи її скоїти правопорушення, яке би вона в іншому випадку не вчинила, з метою зафіксувати його, тобто отримати доказ і розпочати кримінальне переслідування (пункт 55 рішення у справі «Раманаускас проти Литви» від 05 лютого 2008 року, заява № 74420/01).

Аби встановити, чи було розслідування «суто пасивним», Суд вивчає мотиви, що виправдовували операцію проникнення, і поведінку державних органів, які її здійснювали. Зокрема, Суд встановлює, чи були об'єктивні сумніви у тому, що заявника втягнули у злочинну діяльність або схилили скоїти кримінальне правопорушення.

Як обґрунтовано зазначив апеляційний суд, у судовому засіданні не встановлено факту підбурювання засудженого до вчинення злочину, не наведено стороною захисту і доводів, які би свідчили про «активність» дій правоохоронних органів у ході здійснення оперативної закупки. Натомість з матеріалів кримінального провадження видно, що підставою для внесення відомостей до ЄРДР за № 12017060000000236 від 07 грудня 2017 року за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого частиною 3 [статті 369 КК](#), та початком досудового розслідування став протокол прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення від 07 грудня 2017 року.

Номер справи 295/1399/18

Дата набрання законної сили 20 травня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89396997>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Як слушно зазначили місцевий та апеляційний суди, до початку проведення негласних слідчих (розшукових) дій матеріали кримінального провадження містили дані, які вказують на реалізацію засудженого своєї мети - повернути автомобіль йому в користування, доступ до якого йому тимчасово обмежено.

Згідно з даними, відображеними на цифровому носії інформації, на якому зафіксовано перебіг проведення аудіо-, відеоконтролю службового кабінету № 31 Житомирського відділу поліції ГУНП в Житомирській області, неодноразово ініціативу надати неправоміру вигоду, виявляв саме ОСОБА_1, незважаючи на відстороненість слідчого в ході спілкування із ним під час слідчого експерименту та демонстрацію небажання підтримувати розмову на тему вирішення питання щодо повернення автомобіля. Жодних активних дій слідчий не вчиняв, до вчинення злочину не провокував, зокрема і словесними репліками чи діями. Після того як на обіцянку надання неправомірної вигоди у розмірі 1000 доларів США слідчий зазначив, що таких питань не вирішує, покликав свого керівника. Вищезазначену обіцянку ОСОБА_1 повторив у присутності начальника слідчого відділу, на запитання останнього відповів, що усвідомлює протиправність своїх дій.

Номер справи 202/5869/15

Дата набрання законної сили 30 червня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/90228539>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Так, перевіряючи доводи у касаційній скарзі захисника, які є аналогічними за змістом та вимогами доводам в апеляційній скарзі, щодо провокації злочину, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що такий факт не підтверджений встановленими обставинами кримінального провадження та дослідженими доказами в суді першої інстанції, а навпаки, під час розгляду цього кримінального провадження суд першої інстанції не встановив фактів впливу з боку будь-яких осіб, в тому числі працівників правоохоронних органів, на ОСОБА_1, які би схилили його до вчинення злочину. Крім того, як встановив і обґрунтовано зазначив суд, сукупність досліджених судом доказів доводить, що намір на вбивство ОСОБА_2 у ОСОБА_1 сформувався без стороннього впливу і обвинувачений свідомо та щиро бажав настання смерті останнього, вчинив усі дії, спрямовані на організацію вбивства, активно обговорював з особою, яка мала виконати вбивство, заходи конспірації, організував своє алібі на час вбивства, крім того, визнавав, що мав намір спричинити ОСОБА_2 тілесні ушкодження, що підтверджує відсутність впливу на обвинуваченого.

Із наведеного видно, що в матеріалах кримінального провадження відсутні ознаки, притаманні підбурюванню до вчинення злочину правоохоронними органами, а суд мав усі можливості перевірити такі твердження засудженого, що і стало предметом перегляду в суді апеляційної інстанції. При цьому відповідно до вимог Європейського суду з прав людини будь-яка інформація, що стосується існуючого наміру вчинити злочин або вчинюваного злочину, має бути такою, що може бути перевіреною, та державне обвинувачення повинно мати змогу продемонструвати на будь-якій стадії, що в його розпорядженні наявні достатні підстави для проведення оперативного заходу.

Тобто доводи у касаційній скарзі про провокацію злочину з боку правоохоронних органів не були підтверджені у ході перевірки матеріалів кримінального провадження судом касаційної інстанції.

Номер справи 373/2562/15-к

Дата набрання законної сили 8 липня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/90329695>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Виправдовуючи ОСОБА_1 у вчиненні інкримінованого йому злочину, суд першої інстанції критично оцінив показання ОСОБА_2, зазначивши, що позапланова перевірка його підприємницької діяльності була для нього не вигідною, а співпраця з правоохоронними органами та його залучення до участі у НСРД могли бути здійснені ним в особистих інтересах з метою отримання певних переваг у своїй діяльності. З урахуванням поведінки ОСОБА_2 до залучення у вказаних слідчих діях місцевий суд дійшов висновку, що в даному випадку має місце провокація злочину з метою подальшого викриття. На думку суду, даний злочин змодельований правоохоронними органами з огляду на відсутність постанови про проведення контролю за вчиненням злочину.

Відповідно до частин 1, 3 [ст. 271 КПК](#) контроль за вчиненням злочину може здійснюватись у випадку наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин. Під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, якби слідчий цьому не сприяв, або з цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем.

Європейський суд з прав людини у рішенні від 9 червня 1998 року у справі «Тейшейро де Кастро проти Португалії» вказав на те, що підбурювання з боку правоохоронних органів має місце тоді, коли працівники таких органів або особи, які діють за їх вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб'єкта, схилиючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений.

Номер справи 373/2562/15-к

Дата набрання законної сили 8 липня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/90329695>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Проте місцевим судом під час судового розгляду не встановлено факту підбурювання ОСОБА_1 до вчинення кримінального правопорушення, не наведено стороною захисту і доводів, які би свідчили про активні дії правоохоронних органів у ході здійснення контролю за вчиненням злочину. Натомість з матеріалів кримінального провадження видно, що підставою для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 42015110000000231 від 13 травня 2015 року була заява ОСОБА_2 про вимагання в нього начальником управління оподаткування фізичних осіб Переяслав-Хмельницької ОДПІ ГУ ДФС у Київській області ОСОБА_1 неправомірної вигоди в сумі 300 000 грн за зменшення штрафних санкцій, що будуть нараховані за результатами проведення позапланової перевірки фінансово-господарської діяльності підприємця за 2013 рік.

Також місцевий суд не дав належної оцінки показанням свідка ОСОБА_2 у сукупності та взаємозв'язку з іншими доказами, наданими стороною обвинувачення у цьому кримінальному провадженні, які узгоджуються між собою.

Крім того, суди першої та апеляційної інстанцій не взяли до уваги, що на дотримання вимог ч. 7 [ст. 271 КПК](#) у постановах прокурора від 15 і 20 травня 2015 року про проведення НСРД-контролю за вчиненням злочину у формі імітування обстановки злочину із застосуванням заздалегідь ідентифікованих грошових коштів щодо ОСОБА_1 зазначено про наявність у матеріалах кримінального провадження обставин, які свідчать про відсутність під час НСРД провокування особи на вчинення злочину з боку заявника. Також згідно з вказаними постановами здійснення НСРД доручено співробітникам другого управління ГУБКОЗ СБУ.

Номер справи 740/13/13-к

Дата набрання законної сили 11 грудня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79232212>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

“ Не наведено засудженим і того як само здійснено провокацію злочину.

Таким чином колегія суддів визнає доводи засудженого надуманими, а тому вони визнаються необґрунтованими. ”

Номер справи 712/5779/16-к
Дата набрання законної сили 22 січня 2019 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79445642>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Висновок суду достатньо мотивований й ґрунтується на даних, які були належним чином перевірені в судовому засіданні та змістовно наведені у вирoku, в тому числі й на результатах перевірки доводів сторони захисту про недопустимість окремих доказів сторони обвинувачення, а також доводів про провокацію злочину з боку органу досудового розслідування.

Відповідно до правового висновку, викладеного у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року (справа № 751/7557/15-к), у випадку невідкриття сторони захисту в порядку, передбаченому [ст. 290 КПК](#), процесуальних документів, які стали підставою для проведення негласних слідчих (розшукових) дій, суд не має права допустити відомості, що містяться в цих матеріалах кримінального провадження, в якості доказів.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, ухвали слідчого судді Апеляційного суду Черкаської області від 26 лютого 2016 року, на підставі яких проводились негласні слідчі (розшукові) дії у виді аудіо-, відеоконтролю та спостереження за ОСОБА_2, сторони захисту в порядку, передбаченому [ст. 290 КПК](#), не відкривалися. Тому, дані, що містяться в протоколах за результатами проведення відповідних негласних слідчих (розшукових) дій, судом обґрунтовано визнано недопустимими доказами.

При цьому, надаючи оцінку іншим матеріалам кримінального провадження, суд правильно визнав їх такими, що не підтверджують поза розумним сумнівом винуватість ОСОБА_2 у вчиненні інкримінованого йому злочину, оскільки вони не спростовують доводів захисту, в тому числі про вчинення виправданим відповідних дій внаслідок провокації з боку органу досудового розслідування.

Номер справи 712/5779/16-к

Дата набрання законної сили 22 січня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79445642>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Так, згідно зі [ст. 271 КПК](#) спеціальний слідчий експеримент є одним із видів контролю за вчиненням злочину. Для використання результатів цієї процесуальної дії в якості доказу повинна бути дотримана визначена процесуальним законом процедура.

Зокрема, згідно з ч. 3 [ст. 271 КПК](#) під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, якби слідчий цьому не сприяв. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні.

Як убачається з матеріалів справи, під час судового розгляду кримінального провадження сторона захисту заперечувала винуватість ОСОБА_2 у вчиненні злочину, передбаченого [ст. 369 КК](#), вказуючи серед іншого на провокацію з боку органів досудового розслідування. З огляду на це, а також враховуючи, що з дня звернення ОСОБА_3 з заявою про злочин до моменту передання йому за версією слідства ОСОБА_2 грошових коштів в якості неправомірної вигоди минув тривалий час (близько місяця), протягом якого мали місце неодноразові зустрічі та спілкування між ОСОБА_3 і ОСОБА_2, тому доводи щодо провокації злочину правильно не були визнані явно безпідставними та підлягали перевірці.

Номер справи 161/10489/14-к
Дата набрання законної сили 31 січня 2019 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79616023>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Крім того, у своїх апеляційних скаргах учасники кримінального провадження з боку захисту наполягали на тому, що докази, покладені в основу висновку про винуватість засуджених, були отримані внаслідок провокації з боку правоохоронних органів. Кожен окремо зазначали про те, що потерпіла

ОСОБА_10 раніше притягувалась до відповідальності за зайняття проституцією, а також раніше була знайома з оперуповноваженим ОСОБА_19, як і потерпіла ОСОБА_14, яка фігурувала в якості потерпілої в іншому кримінальному провадженні за ч. 2 [ст. 149 КК України](#).

На переконання сторони захисту все це, в тому числі й показання потерпілої ОСОБА_11 про те, що після її згоди на співпрацю з працівниками правоохоронних органів у затриманні ОСОБА_5, вона продовжила активно спілкуватися з ОСОБА_20, свідчило про провокацію злочину.

Номер справи 161/8633/17

Дата набрання законної сили 13 лютого 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79878933>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Апеляційний суд фактично виступає останньою інстанцією, яка надає можливість сторонам перевірити правильність встановлення фактичних обставин кримінального провадження судом першої інстанції (ч. 1 [ст. 409 КПК](#)), і якщо в апеляційному суді постає питання про встановлення певного факту в інший спосіб, ніж це було здійснено в суді першої інстанції, тоді повнота дослідження доказів щодо цього факту має бути забезпечена в повному обсязі.

На необхідності дотримання принципу безпосередності дослідження доказів при розгляді кримінального провадження зазначав Верховний Суд України в постанові № 5-249кс15 від 21 січня 2016 року. Відповідно до вказаного рішення безпосередність дослідження доказів означає звернену до суду вимогу закону про дослідження ним усіх зібраних у конкретному кримінальному провадженні доказів шляхом допиту обвинувачених, свідків, експерта, огляду речових доказів, оголошення документів, відтворення звукозапису і відеозапису тощо. Ця засада кримінального судочинства має значення для повного з'ясування обставин кримінального провадження та його об'єктивного вирішення. Безпосередність сприйняття доказів дає змогу суду належним чином дослідити і перевірити їх (як кожний доказ окремо, так і у взаємозв'язку з іншими доказами), здійснити їх оцінку за критеріями, визначеними в частині 1 [статті 94 КПК](#), і сформулювати повне та об'єктивне уявлення про фактичні обставини конкретного кримінального провадження.

Недотримання засади безпосередності призводить до порушення інших засад кримінального провадження: презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, забезпечення права на захист, змагальності сторін та свободи в поданні ними своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості

Номер справи 487/8165/15-к

Дата набрання законної сили 14 лютого 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79957340>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

При цьому засуджений та захисник вказували на те, що вирок суду першої інстанції ґрунтується на недопустимих доказах, на провокацію злочину з боку органу досудового розслідування, про відсутність правових підстав для проведення негласних слідчих (розшукових) дій, неправильну кваліфікацію дій засудженого, про те, що ОСОБА_1 не є суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 [ст. 368 КК](#).

Тобто засуджений та захисник навели конкретні доводи, які мав ретельно перевірити апеляційний суд.

Суд апеляційної інстанції, залишаючи апеляційні скарги засудженого та захисника без задоволення, зазначив в ухвалі зміст викладених доводів, при цьому належним чином їх не перевірів, не навів переконливих мотивів для їх спростування, не зазначив обґрунтованих підстав, через які залишив їх без уваги.

Апеляційний суд фактично лише перерахував докази, на які послався суд першої інстанції, проте не дав їм оцінки з точки зору їх допустимості, достатності, законності та належності. Зокрема, захисник та обвинувачений ОСОБА_1 в суді першої інстанції вказували на провокацію з боку правоохоронних органів, у ході якої ОСОБА_3 підкинув ОСОБА_1 на стіл грошові кошти, які потім працівники правоохоронних органів вилучили під час обшуку, та неможливість перевірити такі твердження внаслідок ненадання стороною обвинувачення до суду відеозапису, який проводився під час обшуку, та невідкриттям його стороні захисту в порядку [ст. 290 КПК](#).

Проте, апеляційний суд підійшов до перевірки цього доводу формально, обмежившись тим, що судом не встановлено жодних активних дій ОСОБА_3 з підбурювання, провокації ОСОБА_1 до отримання хабара.

Номер справи 752/20547/14-к
Дата набрання законної сили 28 лютого 2019 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80181429>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Серед доводів апеляційної скарги прокурор також зазначала про безпідставність виправдання ОСОБА_1 за [ст. 307 ч. 2 КК України](#), необґрунтованість висновків суду про наявність провокації ОСОБА_1 на вчинення повторного збуту психотропної речовини та неможливість використання у кримінальному провадженні здобутих у такий спосіб доказів.

Європейський суд з прав людини під провокацією (поліцейською) розуміє випадки, коли задіяні посадові особи, які є або співробітниками органів безпеки, або особами, що діють за їх дорученням, не обмежують свої дії лише розслідуванням кримінальної справи по суті неявним способом, а впливають на суб'єкт з метою спровокувати його на скоєння злочину, який в іншому випадку не було би скоєно, задля того щоб зробити можливим виявлення злочину, тобто отримати докази та порушити кримінальну справу (Рішення ЄСПЛ у справі «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року).

Разом з тим, суд апеляційної інстанції не надав мотивованих відповідей на такі доводи апеляційної скарги прокурора, не зазначив які саме активні дії (вплив) правоохоронних органів виходили за межі розслідування кримінального провадження неявним способом і мали ознаки провокації.

Номер справи 489/5992/13-к

Дата набрання законної сили 19 лютого 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80235450>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Як убачається з матеріалів провадження, у своїй апеляційній скарзі захисник Тимошин В. В., серед інших доводів, також зазначав про умисне провокування злочину з боку правоохоронних органів та недопустимість доказів, здобутих під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які було покладено районним судом в основу вироку.

Ці доводи суд апеляційної інстанції належним чином не перевірів і мотивованої відповіді у своєму рішенні на них не надав.

Зокрема, спростовуючи доводи сторони захисту про провокацію злочину, апеляційний суд у своєму рішенні лише зазначив, що дії правоохоронних органів здійснювалися з дозволу і під контролем суду за дотриманням прав та свобод особи, мали характер пасивного спостереження за поведінкою особи в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а тому не можуть вважатися провокативними.

При цьому апеляційний суд не врахував положень ч. 4 ст. [246](#) та ст. [271 КПК](#), відповідно до яких негласні слідчі (розшукові) дії у вигляді контролю за вчиненням злочину проводяться виключно на підставі постанови прокурора.

Проте вказана постанова в матеріалах провадження відсутня, та чи приймалося таке рішення прокурором і чи викладено в ньому обставини, які свідчать про відсутність під час проведення в справі негласних слідчих (розшукових) дій провокування особи на вчинення злочину відповідно до п. 1 ч. 7 [ст. 271 КПК](#), судами першої та апеляційної інстанцій з'ясовано не було.

Номер справи 154/2906/15

Дата набрання законної сили 28 лютого 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80304883>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Наведене вище, інші конкретні обставини провадження, поведінка ОСОБА_5 під час описаних подій та його показання суду, які він змінював неодноразово; наполегливість та ініціативність у встановленні контактів з виправданими за відсутності ініціативи від потенційних підозрюваних, проведення органом досудового розслідування аж ніяк не «пасивного розслідування», непідтвердження того, що до початку операції було достатньо підстав вважати за можливе вчинення злочину, беззаперечно свідчать про провокацію вчинення злочину з боку органу досудового розслідування.

У зв'язку з цим Суд погоджується із висновком суду першої інстанції щодо вчиненої провокації, яка за описаних ознак відповідає практиці Європейського суду з прав людини (рішення у справах «Раманаускас проти Литви» (Ramanauskas v. Lithuania) від 5 лютого 2008 року, «Таранекс проти Латвії» (Taraneks v. Latvia) від 2 грудня 2015 року).

Отже, проаналізувавши оскаржуваний виправдувальний вирок, викладене судом мотивування, та ухвалення саме такого рішення, Суд вважає, що вирок відповідає вимогам закону й не містить упередженості на користь однієї зі сторін судового провадження, про що йдеться в касаційній скарзі.

Номер справи 750/9302/16-к

Дата набрання законної сили 27 лютого 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80364101>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Заслугують на увагу доводи сторони захисту про необхідність належної перевірки наданих стороною обвинувачення доказів за критеріями вимог ч.3 [ст.271 КПК України](#), відповідно до яких під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, якби слідчий цьому не сприяв. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні.

Вказані вимоги [КПК](#) також узгоджуються з практикою Європейського суду з прав людини. У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини розробив критерії для того, щоб відрізнити провокування вчинення злочину, яке суперечить [ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#), від дозволеної поведінки під час законних таємних методів у кримінальних розслідуваннях. Зокрема, у випадку визнання заяви про підбурювання такою, що не є явно необґрунтованою, для визнання доказів допустимими суду належить з'ясувати чи було слідство «по суті пасивним», чи був би злочин вчинений без втручання влади, чи мало місце з боку влади спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою. При цьому тягар доведення того, що підбурення не було, покладається на сторону обвинувачення.

Отже, відповідно до встановленого у [ст.92 КПК України](#) обов'язку доказування, суд при ухваленні обвинувального вироку мав навести належні аргументи на спростування доводів сторони захисту про вчинення відповідних дій засудженими внаслідок провокації органом досудового розслідування.

Номер справи 127/24890/15-к
Дата набрання законної сили 5 березня 2019 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80889488>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Як убачається з матеріалів провадження, у своїй апеляційній скарзі захисник ОСОБА_1, серед інших доводів, також зазначав про умисне провокування злочину з боку правоохоронних органів та недопустимість доказів здобутих при проведенні НСРД, які було покладено районним судом в основу вироку.

Однак цих доводів суд апеляційної інстанції належним чином не перевірів і мотивованої відповіді у своєму рішенні на них не надав. Зокрема, спростовуючи доводи сторони захисту про провокацію злочину, апеляційний суд у своєму рішенні лише зазначив, що тривалий термін між першим та другим епізодом збуту наркотичного засобу не свідчить про провокування ОСОБА_2 до зайняття протиправною діяльністю. При цьому апеляційний суд не звернув уваги на те, що в матеріалах кримінального провадження відсутня постанова прокурора про контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, проведеної 13 жовтня 2014 року, і жодної оцінки цьому факту у своєму рішенні не надав.

Номер справи 127/5345/16-к

Дата набрання законної сили 9 квітня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81203042>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Захисник у своїй касаційній скарзі вказує про те, що мала місце провокація злочину з боку правоохоронних органів, а докази, на його думку, слід визнавати недопустимими, оскільки їх отримано внаслідок істотного порушення права людини на справедливий судовий розгляд, закріпленого у пункті 1 статті 6 Конвенції, при цьому посилається на рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Банніков проти Росії».

Так, перевіряючи доводи касаційної скарги захисника, щодо провокації злочину, Суд дійшов висновку, що такий факт не знайшов свого підтвердження в результаті перевірки обставин кримінального провадження та дослідження доказів, як у суді першої інстанції та і в апеляційному суді. Навпаки, як убачається з показань самого засудженого та потерпілого, саме ОСОБА_2 зателефонував ОСОБА_3 та вказав, яку суму потрібно йому сплатити для отримання наказів, а надалі при зустрічі повідомив, що вказані гроші необхідно сплатити керівнику ГУ, тобто схилив до передачі йому грошей. При цьому в суді апеляційної інстанції ОСОБА_2 підтвердив, що ОСОБА_3 знав, яку посаду обіймає засуджений.

Із наведеного випливає, що у матеріалах кримінального провадження відсутні ознаки, притаманні провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання до вчинення злочину ОСОБА_2

Номер справи 724/179/17

Дата набрання законної сили 17 квітня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81360723>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

В апеляційній скарзі сторона захисту клопотала про дослідження певних доказів, які, на думку захисника, доводили провокацію та підбурювання з боку слідчих органів.

Згідно з практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) для відмежування провокації від допустимої поведінки правоохоронних органів є ряд критеріїв. Під змістовним критерієм розуміється наявність/відсутність суттєвих змістовних ознак, притаманних провокації правоохоронних органів, а під процесуальним критерієм – наявність у суду можливостей перевірити відомості про ймовірну провокацію під час судового засідання з дотриманням вимог рівності та змагальності сторін.

Підбурювання з боку поліції має місце тоді, коли відповідні працівники правоохоронних органів або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб'єкта, схилиючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений (Рішення ЄСПЛ у справі «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року).

Таким чином, у разі наявності, за матеріалами кримінального провадження ознак, притаманних провокації злочину правоохоронними органами, суд має перевірити це у судовому засіданні шляхом безпосереднього дослідження відповідних доказів і лише після цього зробити висновок щодо наявності (відсутності) факту провокації і, як наслідок, щодо належності допустимості та достатності доказів, наявних у справі для прийняття відповідного процесуального рішення.

Разом із тим, апеляційний суд дослідивши докази у провадженні, жодних відповідей на доводи сторони захисту щодо наявності факту провокації і, як наслідок, недопустимості доказів не надав.

Номер справи 602/253/14-к

Дата набрання законної сили 14 травня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81841867>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Номер справи 676/3183/15-к

Дата набрання законної сили 12 червня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82492138>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Водночас апеляційний суд за результатами апеляційного розгляду встановив наявність провокації на вчинення злочину з боку правоохоронних органів щодо ОСОБА_2.

Так, відповідно до встановлених фактичних обставин справи суд обґрунтовано зазначив, що про провокаційні дії працівників правоохоронних органів щодо ОСОБА_2 свідчить, зокрема, той факт, що після проведення 19 січня 2015 року оперативної закупки наркотичного засобу в ОСОБА_2 і виявлення кримінального правопорушення, працівники міліції не затримали останнього, а повторно провели ще дві оперативні закупки 11 лютого та 5 березня 2015 року, що відповідно до практики ЄСПЛ є неприпустимим (рішення ЄСПЛ у справі «Тейксейра де Кастро проти Португалії», «Ваньян проти Росії»). Разом з тим, відповідно до показань легендарованої особи ОСОБА_5, як свідка (закупника) ініціатором розмови щодо придбання наркотичного засобу був саме він, оскільки неодноразово телефонував обвинуваченому ОСОБА_2 та просив його придбати для нього нові види наркотиків, яких він ще не вживав. Крім того, суд послався на те, що підставою для визнання провокації злочину є ті обставини, що всі три оперативні закупки здійснено за допомогою однієї особи, яка була знайома з обвинуваченим.

Отже, рішення апеляційного суду щодо наявності провокації на вчинення злочину є законним та обґрунтованим, а доводи, наведені в касаційній скарзі прокурора про протилежне не можна визнати прийнятними.

Номер справи 688/1763/17

Дата набрання законної сили 13 червня 2019 р.

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82492151>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Твердження сторони захисту про те, що працівниками правоохоронних органів вчинено провокацію злочину є безпідставними. Дані обставини перевірялися судами першої та апеляційної інстанцій та не знайшли свого підтвердження. Зокрема належними є посилання судів на те, що після того, як працівникам поліції від громадянки ОСОБА_9 стало відомо про злочинну діяльність ОСОБА_1 щодо зайняття незаконним обігом наркотичних засобів, в правоохоронних органів були всі підстави підозрювати ОСОБА_1 у незаконному збуті наркотиків. Однак вони тривалий час обмежувались лише спостереженням за протиправною поведінкою останнього, оскільки викриття його було неможливе через застосування ОСОБА_1 певних заходів конспірації. У зв'язку з цим, немає жодних причин вважати, що злочини було спровоковано, чи до їх вчинення засудженого спонукали негласні агенти, тобто, що за інших обставин ОСОБА_1 ці злочини не вчинив би.

Номер справи 750/3402/16-к
Дата набрання законної сили 11 червня 2019 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82541251>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Так, засуджений ОСОБА_2 вказує про те, що мала місце провокація злочину з боку правоохоронних органів, оскільки ОСОБА_5 діяв наполегливо та провокативно.

Так, перевіряючи доводи касаційної скарги засудженого ОСОБА_2 щодо провокації злочину, Суд дійшов висновку, що такий факт не знайшов свого підтвердження в результаті перевірки обставин кримінального провадження та дослідження доказів, як у суді першої інстанції, так і в апеляційному суді. А у матеріалах кримінального провадження відсутні ознаки, притаманні провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання до вчинення злочину.

Так, для визначення провокації злочину Європейський суд встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення оперативної закупівлі, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою.

Отже, перевіркою матеріалів кримінального провадження щодо ОСОБА_1 та ОСОБА_2 встановлено, що органи досудового розслідування діяли в основному у пасивний спосіб і не підбурювали засуджених до вчинення злочину. Таким чином, НСРД не призвели до підбурювання, через призму прецедентної практики ЄСПЛ стосовно п. 1 [ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#). Зважаючи на наведене, у кримінальному провадженні щодо ОСОБА_1 та ОСОБА_2 суд в основу обвинувального вироку поклав докази, які узгоджуються між собою та повною мірою вказують на винуватість останніх, а доводи засуджених про провокацію злочину з боку правоохоронних органів не знайшли свого підтвердження.

Номер справи 321/1009/16-к

Дата набрання законної сили 27 червня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82798250>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Номер справи 730/709/17

Дата набрання законної сили 10 липня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83025241>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Доводи захисника про те, що досліджені судом докази отримані внаслідок провокації співробітниками правоохоронних органів, були ретельно перевірені судами першої та апеляційної інстанцій, якими не встановлено жодних обставин, які б свідчили про провокацію злочинів та обґрунтовано визнані судами безпідставними.

Так, згідно із практикою Європейського Суду з прав людини, а саме у справі «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року, зазначено, що підбурювання з боку поліції має місце тоді, коли відповідні працівники правоохоронних органів або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються пасивним розслідуванням, а з метою встановлення злочину, тобто отримання доказів і порушення кримінальної справи, впливають на суб'єкта, схилиючи його до вчинення злочину.

Проте, як убачається з матеріалів кримінального провадження ОСОБА_1 свідомо, без будь-якого стороннього впливу, в тому числі і без провокацій (умовлянь) з боку ОСОБА_5 та ОСОБА_4, двічі продав останнім наркотичний засіб.

Номер справи 750/9497/17

Дата набрання законної сили 06 серпня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83589894>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Перевіряючи доводи касаційної скарги захисника, щодо провокації злочину, Суд дійшов висновку, що такий факт не знайшов свого підтвердження в результаті перевірки обставин кримінального провадження та дослідження доказів, у тому числі зібраних стороною захисту на підставі дозволів суду та наданих на запити.

Із наведеного випливає, що у матеріалах кримінального провадження відсутні ознаки, притаманні провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання до вчинення злочину ОСОБА_1

Апеляційним судом правильно вказано на те, що підбурювання має місце тоді, коли особа схиляє конкретну особу до вчинення конкретного злочину. Воно характеризується лише активними діями і не передбачає участі підбурювача у самому злочині як виконавця. Колегія суддів вважає помилковим судження сторони захисту щодо провокації злочину з огляду на те, що ОСОБА_3 попередньо заявив про вчинення ОСОБА_1 злочину, оскільки активних дій ОСОБА_3 не вчиняв, а перевірка його заяви про злочин здійснювалася в межах процесуального закону. Також під час судового провадження було встановлено, що дані про спілкування судді з ОСОБА_5 відбувалося не під час розгляду кримінального провадження щодо ОСОБА_1. Отже, твердження захисника щодо зацікавленості судді у кримінальному провадженні є сумнівними.

Номер справи 750/9497/17

Дата набрання законної сили 06 серпня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83589894>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Колегією суддів визнаються голосливими твердження захисника про спілкування свідка ОСОБА_7 та оперуповноваженого Монойла М.Ю., оскільки висновки суду щодо недопустимості джерела отримання номеру мобільного телефону останнього та даних з телекомунікаційних мереж номера мобільного телефону ОСОБА_7 ним не оспорюються та не заперечуються.

Крім того, з матеріалів кримінального провадження вбачається, що обставини наявності провокації злочину перевірялися в рамках кримінального провадження за частиною 2 [статті 370 КК](#) за заявою ОСОБА_1 про вчинення провокації підкупу службовими особами Управління захисту економіки в Чернігівській області ДЗЕ Національної поліції України за допомогою ОСОБА_3.

Відповідно до повідомленої прокурором інформації та Єдиного державного реєстру судових рішень (справа №751/5615/17) колегією суддів встановлено, що Чернігівським апеляційним судом ухвалою від 14 січня 2019 року апеляційну скаргу адвоката Копейкіна С.О. в інтересах ОСОБА_1 залишено без задоволення. Залишено без зміни ухвалу слідчого судді Новозаводського районного суду м. Чернігова від 26 грудня 2018 року про відмову у задоволенні скарги адвоката Копейкіна С.О. в інтересах ОСОБА_1 про скасування постанови про закриття кримінального провадження від 11 грудня 2018 року.

До того ж, суди першої та апеляційної інстанцій навели змістовні та переконливі мотиви щодо відсутності провокації злочину з боку правоохоронних органів, а також неспроможність тверджень сторони захисту.

Номер справи 629/4448/17

Дата набрання законної сили 22 серпня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83870631>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Захисник у своїй касаційній скарзі вказує про те, що мала місце провокація злочину з боку правоохоронних органів, а докази, на його думку, слід визнавати недопустимими, оскільки їх отримано внаслідок істотного порушення права людини на справедливий судовий розгляд, закріпленого у пункті 1 статті 6 Конвенції, при цьому посилається на рішення Європейського Суду з прав людини у справах «Худобін проти Російської Федерації» та «Ваньян проти Російської Федерації».

Так, перевіряючи доводи касаційної скарги захисника щодо провокації злочину, Суд дійшов висновку, що такий факт не знайшов свого підтвердження в результаті перевірки обставин кримінального провадження та дослідження доказів як у суді першої інстанції, так і в суді апеляційної інстанції.

У своєму рішенні «Худобін проти Російської Федерації» на обґрунтування факту порушення вимог пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод Суд посилається на рішення ЄСПЛ «Тейшейро де Кастро проти Португалії» та «Ваньян проти Російської Федерації», однак зміст цих рішень зводиться до вислову «не було б скоєно, якби не було спровоковано».

Отже, згідно практики Європейського суду з прав людини, зокрема у справах «Банніков проти Російської Федерації» від 04 листопада 2010 року, «Веселов та інші проти Російської Федерації» від 02 жовтня 2010 року, «Раманаускас проти Литви» від 05 лютого 2008 року застосування особливих методів ведення слідства – зокрема, агентурних методів – саме по собі не може порушувати право особи на справедливий суд. Ризик провокації з боку працівників правоохоронних органів, викликаний вказаними методами, означає, що їх використання повинно бути суворо регламентованим. Для застосування цих методів у правоохоронних органах мають бути докази на підтвердження аргументу схильності особи до вчинення злочину.

Номер справи 629/4448/17

Дата набрання законної сили 22 серпня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83870631>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Так, для визначення провокації злочину Європейський суд встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення оперативної закупівлі, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою.

Отже, матеріалами кримінального провадження встановлено, що органи досудового розслідування діяли в основному у пасивний спосіб і не провокували засудженого до вчинення злочину. Таким чином, негласні слідчі (розшукові) дії не призвели до підбурювання через призму прецедентної практики ЄСПЛ стосовно п. 1 [ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#).

А тому, доводи захисника про провокацію злочину з боку правоохоронних органів не знайшли свого підтвердження у ході перевірки матеріалів провадження судом касаційної інстанції.

Номер справи 161/14703/17

Дата набрання законної сили 10 вересня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84344178>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Засуджений у своїй касаційній скарзі вказує про те, що мала місце провокація злочину з боку правоохоронних органів, а докази, на його думку, слід визнавати недопустимими, оскільки їх отримано внаслідок істотного порушення права людини на справедливий судовий розгляд. Втім, колегія суддів дійшла висновку, що такий факт не знайшов свого підтвердження в результаті перевірки обставин кримінального провадження. Навпаки, як убачається з показань самого засудженого він повністю визнавав свою вину, пояснював, що сам вживає наркотичні засоби, гроші у ОСОБА_2 брав, але вважав, що допомагає йому, хотів витратити ці гроші разом з покупцем, домовившись «відпочити ввечері того ж дня», не заперечував цього і у касаційній скарзі. Доводів щодо наявності провокації з боку працівників правоохоронних органів або недопустимості доказів, які підтверджують його винуватість, ні в суді першої, ні в суді апеляційної інстанції засуджений не наводив.

При цьому, зазначена у касаційній скарзі засудженого невідповідність висновків суду фактичним обставинам у даному кримінальному провадженні могла бути перевірена лише у випадку наведення таких доводів виключно у суді першої чи апеляційної інстанції, оскільки суд касаційної інстанції не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскаржених судових рішеннях, та позбавлений процесуальної можливості підтвердити чи спростувати такі доводи касаційної скарги засудженого.

Так, перевіряючи доводи касаційної скарги ОСОБА_1 щодо провокації злочину, Суд дійшов висновку, що у матеріалах кримінального провадження, за обставин встановлених судом першої та апеляційної інстанції, відсутні ознаки, притаманні провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання до вчинення злочину.

Номер справи 161/14703/17

Дата набрання законної сили 10 вересня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84344178>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Згідно практики Європейського суду з прав людини, зокрема у справах «Банніков проти Російської Федерації» від 04 листопада 2010 року, «Веселов та інші проти Російської Федерації» від 02 жовтня 2010 року, «Раманаускас проти Литви» від 05 лютого 2008 року застосування особливих методів ведення слідства – зокрема, агентурних методів – саме по собі не може порушувати право особи на справедливий суд. Ризик провокації з боку працівників правоохоронних органів, викликаний вказаними методами, означає, що їх використання повинно бути суворо регламентованим. Для застосування цих методів у правоохоронних органів мають бути докази на підтвердження аргументу схильності особи до вчинення злочину.

Так, для визначення провокації злочину Європейський суд встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення оперативної закупівлі, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою.

Отже, перевіркою матеріалів кримінального провадження щодо ОСОБА_1 встановлено, що за обставин встановлених судом першої та апеляційної інстанції, органи досудового розслідування діяли у пасивний спосіб і не підбурювали засудженого до вчинення злочину. Таким чином, такі дії не призвели до підбурювання, через призму прецедентної практики ЄСПЛ стосовно п. 1 [ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#).

Номер справи 369/418/14-к

Дата набрання законної сили 17 вересня 2019 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84583373>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Колегія суддів вважає передчасними висновки суду першої інстанції про те, що у даному кримінальному провадженні мала місце провокація злочину з боку правоохоронних органів. Так, зі змісту вироку вбачається, що суд першої інстанції, прийшов до передчасного висновку, що працівники правоохоронних органів здійснили штучний вплив на ОСОБА_4 з метою спонукання його вчинити правопорушення, що розцінив як провокацію злочину та визнав недопустимими ряд доказів, внаслідок чого необґрунтовано виключив епізоди вчинення збуту зброї та боєприпасів 08.02.2013, 19.03.2013, 22.05.2013 року.

Так, перевіряючи матеріали кримінального провадження, колегія суддів приходять до висновку, що судами першої та апеляційної інстанції не було належним чином перевірено наявність ознак, притаманних провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання до вчинення злочину.

Для визначення провокації злочину Європейський суд встановив, зокрема, такі критерії: чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої; чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів; вагомість причин проведення оперативної закупівлі, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою.

Таким чином, зважаючи на прецедентну практику ЄСПЛ стосовно п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, колегія суддів вважає, що висновки суду про те, що органи досудового розслідування діяли в активний спосіб та підбурювали засуджених до вчинення злочину, є передчасними.

Номер справи 372/4155/15-к

Дата набрання законної сили 9 жовтня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/77684950>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

В апеляційних скаргах сторона захисту також посилалась на те, що фактично всі дії було вчинено працівниками правоохоронного органу, який створив усі умови для вчинення злочину, тому мала місце провокація злочину.

Суд зазначає, що у випадку, коли захист заявляє про провокацію злочину з боку правоохоронного органу або осіб, які діють за згодою і вказівками правоохоронного органу, суди повинні ретельно дослідити, чи не були дії особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, спровоковані.

У цій справі суд першої інстанції обмежився лише констатацією відсутності в діях правоохоронців ознак провокації. Апеляційний суд жодним чином не дослідив обґрунтованості цього висновку з погляду критеріїв, зазначених вище, і у відповідь на доводи захисту обмежився лише шаблонним формулюванням, що вони не були підтверджені під час апеляційного розгляду, без жодного посилання на конкретні обставини і докази, на підставі яких апеляційний суд дійшов цього висновку.

Суд першої інстанції визнав неналежними докази, зокрема, записи телефонних розмов, надані захистом на доведення провокації, навіть не зазначивши змісту цих доказів. Суд апеляційної інстанції не проаналізував правомірність визнання цих доказів неналежними, хоча суд першої інстанції керувався лише тим, що ці записи зроблені після вчинення злочину. Проте відповідно до [статті 85 КПК](#) належність доказу визначається не часом його отримання, а зв'язком з обставинами, що підлягають доказуванню.

Номер справи 362/6190/14-к

Дата набрання законної сили 26 липня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75692049>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Номер справи 381/4076/14-к

Дата набрання законної сили 19 липня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75473804>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

З аналогічних підстав колегія суддів касаційного суду визнає необґрунтованими й твердження ОСОБА_1 у касаційній скарзі про обов'язковість перевірки судами обох інстанцій факту наявності чи відсутності провокації злочину працівниками міліції при проведенні оперативних заходів, пов'язаних із виявленням та фіксацією збуту наркотичних засобів. При цьому посилання у касаційній скарзі на рішення Європейського суду з прав людини, зокрема «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року та «Баннікова проти Російської Федерації» від 4 листопада 2010 року про те, що визнання підсудним своєї винуватості у вчиненні злочину не знімає із суду обов'язку перевірити заяву про провокацію злочину, є безпідставними, оскільки засудженим вибірково вказуються окремі положення вказаних рішень, які у своєму контексті мають інший зміст. Зокрема, у рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Раманаускас проти Литви» від 5 лютого 2008 року констатовано порушення п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод за обставин, коли заявник протягом усього провадження у справі стверджував про підбурювання його до вчинення злочину. Відповідно, органи державної влади та суди повинні були принаймні ретельно перевірити, чи перевищили правоохоронні органи межі, визначені у зв'язку з використанням моделі симулювання, тобто чи підбурювали вони заявника до вчинення злочину (п. 71, 72 «Раманаускас проти Литви»).

Натомість з матеріалів кримінального провадження убачається, що протягом судового розгляду в суді першої інстанції ОСОБА_1 клопотав чи заяв з приводу перевірки вчинення щодо нього провокації злочину працівниками міліції не подавав, після зміни прокурором обвинувачення та зменшення його обсягу визнав вчинення ним інкримінованих злочинів по епізодах, які мали місце 23 червня 2014 року, в повному обсязі та щиро розкався. Про будь-які порушення його прав і свобод при збиранні доказів у місцевому суді не вказував, тому у суду не було предмету відповідної перевірки. Більше того, ОСОБА_1 не був позбавлений такої можливості заявити про це у ході перегляду кримінального провадження щодо нього двічі в судах апеляційної та касаційної інстанцій. І лише у ході третього касаційного розгляду засуджений формально вказав на необхідність перевірки провокації, пов'язуючи це з проханням пом'якшити покарання.

За таких обставин колегія суддів не вбачає істотних порушень вимог кримінального процесуального закону.

Номер справи 336/4522/15-к

Дата набрання законної сили 11 липня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75345784>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Діі

Доводи засудженого та його захисника про те, що мала місце провокація з боку працівників правоохоронних органів, не ґрунтуються на матеріалах кримінального провадження, та були предметом перегляду суду апеляційної інстанції, який дійшов правильного висновку про те, що в матеріалах кримінального провадження відсутні будь-які дані про підбурювання ОСОБА_1 з боку працівників оперативних підрозділів СБУ до вчинення злочину, оскільки із матеріалів провадження встановлена відсутність тиску з боку правоохоронних органів, зокрема, відвертого підбурювання.

Номер справи 265/2130/14-к

Дата набрання законної сили 12 червня 2018 р.

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74838756>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Прокурор у апеляційній скарзі посилався на наявність допустимих і належних доказів винуватості ОСОБА_3 в збуті наркотичних засобів та неправильність перекваліфікації його дій з ч. 2 ст. 307 на ч. 2 [ст. 309 КК України](#). Також прокурор у скарзі категорично заперечував наявність провокації в діях працівників правоохоронного органу.

Захисник в апеляційній скарзі вказував на неможливість доводити винуватість ОСОБА_3 за ч. 2 [ст. 309 КК України](#) тими ж самими доказами, які за ч. 2 [ст. 307 КК України](#) визнані недопустимими.

Суд апеляційної інстанції, зазначивши в мотивувальній частині ухвали доводи апеляційних скарг прокурора та захисника, належним чином їх не перевірів, не навів переконливих мотивів для їх спростування, не зазначив обґрунтованих підстав, через які залишив їх без задоволення. Фактично ухвала суду апеляційної інстанції містить лише посилання на норми національного кримінального процесуального законодавства, положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини.

Крім того, суд апеляційної інстанції, погодившись з висновком суду першої інстанції про наявність в діях працівників правоохоронного органу ознак провокації, не дав оцінки показанням обвинуваченого під час судового розгляду про те, що він купляв наркотичні засоби на прохання свого знайомого, та на знак подяки кожного разу отримував від особи, яка здійснювала оперативну закупівлю, по 1 мл. куб. опію ацетильованого.

Об'єктивна та всебічна оцінка вказаних обставин, на думку Суду, важлива для розгляду скарг ОСОБА_3 про провокацію за матеріальним та процесуальним критеріями, викладеними Європейським судом з прав людини в рішеннях у багатьох справах, зокрема, у справах «Баннікова проти Росії», «Матановіч проти Хорватії», «Раманаускас проти Литви» №. 2.

Номер справи 690/579/16-к

Дата набрання законної сили 14 червня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74777582>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Згідно з вимогами ч. 7 [ст. 271 КПК](#) прокурор у своєму рішенні про проведення контролю за вчиненням злочину, крім відомостей, передбачених [статтею 251 КПК](#), зобов'язаний викласти обставини, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину.

Таким чином, системний аналіз указаних правових норм дозволяє зробити висновок, що з урахуванням положень статей [246](#), [251](#), [271 КПК](#) виключно прокурор може прийняти рішення про проведення оперативної закупки, передбаченої п. 2 ч. 1 [ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»](#) і [ст. 5 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними»](#).

Аналогічного висновку дійшов Верховний Суд у постанові від 3 травня 2018 року в справі № 569/11930/15-к. Колегія суддів при розгляді даного кримінального провадження не знаходить підстав для відступу від указанного висновку Верховного Суду.

З огляду на це проведення оперативної закупки ОСОБА_4 у ОСОБА_2 наркотичного засобу 30 вересня 2016 року не мало передбаченої законом процесуальної підстави, що впливає на якість отриманих в її результаті даних, зафіксованих у протоколі № 371т від 13 жовтня 2016 року про проведення оперативної закупки наркотичного засобу, оскільки згідно з ч. 1 [ст. 86 КПК](#) доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Постанова начальника оперативного підрозділу не може замінити рішення прокурора про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, а отже, процесуальний порядок винесення рішення про проведення оперативної закупки у ОСОБА_2, яка відбулася 30 вересня 2016 року, не був дотриманий.

Номер справи 690/579/16-к

Дата набрання законної сили 14 червня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74777582>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Окрім того, поза увагою апеляційного суду також залишилося те, що відповідно до п. 1 ч. 7 [ст. 271 КПК](#) прокурор у своєму рішенні про проведення контролю за вчиненням злочину зобов'язаний викласти обставини, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії фактів провокування особи за вчинення злочину. Таких даних не міститься в постанові від 7 жовтня 2016 року.

Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) при вирішенні питання справедливості судового розгляду в цілому враховує, у тому числі, й спосіб отримання доказів. Не виключаючи можливості використання особливих слідчих методів – агентурних методів, що само по собі не порушує права на справедливий судовий розгляд, ЄСПЛ висловив позицію, що у зв'язку з ризиком підбурювання з боку поліції при використанні таких методів, їх використання має бути обмежено чіткими рамками (справа «Раманаускас проти Литви»).

На підставі вищевикладеного колегія суддів касаційного суду зазначає, що суд апеляційної інстанції попри доводи ОСОБА_2 в апеляційній скарзі про істотні порушення вимог кримінального процесуального закону щодо належності й допустимості доказів, не переконався у відповідності доказів вимогам [ст. 86 КПК](#) і не навів належних мотивів, на підставі яких визнав їх такими, що отримані в порядку, встановленому [КПК](#).

Номер справи 462/5338/14-к

Дата набрання законної сили 24 квітня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74440190>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Як убачається з матеріалів провадження, в своїх апеляційних скаргах засуджена та захисник Яцишин Я. Я. серед інших доводів також зазначали про умисне провокування злочину з боку правоохоронних органів та недопустимість доказів здобутих при проведенні негласних слідчих дій, які були покладені районним судом в основу вироку.

Ці доводи суд апеляційної інстанції належним чином не перевірів і мотивованої відповіді у своєму рішенні на них не надав.

Зокрема, спростовуючи доводи сторони захисту про провокацію злочину апеляційний суд у своєму рішенні лише зазначив, що вказані обставини були перевірені прокурором, оскільки із тексту постанови останнього від 1 липня 2014 року про проведення спеціального слідчого експерименту вбачається, що у справі проводилась перевірка матеріалів досудового розслідування і ознак провокації вчинення злочину ним не виявлено.

Разом із цим, правильність цих висновків прокурора суд апеляційної інстанції не перевірів і будь-яких обґрунтувань на їх підтвердження в ухвалі не навів.

Номер справи 343/1868/15-к

Дата набрання законної сили 29 березня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73157465>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що на вирок Долинського районного суду Івано-Франківської області від 15 вересня 2016 року було подано апеляційні скарги від засудженого ОСОБА_3, його захисника Ільницького Я. І. та захисника засудженого ОСОБА_5 - Керницького В. М., в яких, крім іншого, зазначалося про те, що всі епізоди злочинної діяльності засуджених при проведенні оперативних закупок наркотичних засобів були фактично спровоковані негласним агентом міліції - ОСОБА_8, котрий був ініціатором і підбурював засуджених до вчинення протиправних дій.

Як убачається з вироку, в судовому засіданні засуджені неодноразово наголошували на тому, що ОСОБА_8 був ініціатором і спонукав їх до вчинення протиправних дій, а саме: пропонував вжити наркотичні засоби, які були у нього наявні, спочатку пропонував дістати наркотичні засоби для передачі іншим особам, а потім і наказував це зробити та погрожував у разі неможливості.

В апеляційній скарзі захисник Ільницький І. Я. зазначав, що суд першої інстанції не з'ясував, чи не було з боку ОСОБА_8 провокаційних дій щодо ОСОБА_3 та інших обвинувачених, не надав належної оцінки тому факту, що обвинувачені не були затримані після проведення першої оперативної закупки, коли нібито вже був досягнутий позитивний результат. ОСОБА_3 указував на неправдивість показань ОСОБА_8, стверджував, що останній оговорив його, давши надумані показання на прохання працівників правоохоронних органів, чим ввів суд в оману. Захисник Керницький В. М. наголошував на тому, що дії негласного агента ОСОБА_8 мали провокаційний характер, оскільки він погрожував ОСОБА_5 розправою в разі, якщо останній не знайде коноплю, тим самим підбурював засудженого до вчинення злочинів.

Номер справи 343/1868/15-к

Дата набрання законної сили 29 березня 2018 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73157465>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ

Дії

Однак суд апеляційної інстанції всіх доводів викладених в апеляційних скаргах, не перевірів, при цьому лише вказав у своєму рішенні, що дії ОСОБА_8 при проведенні оперативних закупок у ОСОБА_5 не є провокаційними і відповідали вимогам захисту суспільного інтересу, оскільки останній на той час уже незаконно збував наркотичний засіб і вирощував рослини коноплі.

При цьому доводи засудженого ОСОБА_3 та його захисника про провокацію вчинення злочину взагалі не отримали жодної оцінки в ухвалі суду.

Оскільки практика ЄСПЛ є невід'ємною частиною законодавства України, судам при розгляді справ, пов'язаних із боротьбою з торгівлею наркотиками, необхідно перевіряти, чи не було з боку працівників міліції та інших довірених осіб підбурювання, а також організації підбурювання і збуту наркотичного засобу.

Номер справи 727/6661/15-к
Дата набрання законної сили 06 березня 2018 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/72670494>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ ДІЇ

Засуджений вказує що всі докази під час досудового розслідування, отримано незаконним шляхом. Посилається на провокацію з боку правоохоронних органів та зазначає, що такі докази отримані внаслідок істотного порушення права людини на справедливий судовий розгляд.

Перевіряючи такі доводи касаційної скарги засудженого, які є аналогічними за змістом та вимогами апеляційній скарзі, суд прийшов до висновку, що такий факт, як провокація злочину не знайшов свого підтвердження, з огляду на таке.

Як убачається з перевірених записів розмов між ОСОБА_1 та ОСОБА_3, ініціатором протизаконних дій був саме ОСОБА_1, оскільки він першим приїхав на пилораму та повідомив, що використовуючи зв'язки в ОДА, сприятиме у виписуванні лісу для підприємницької діяльності ОСОБА_3, тобто ОСОБА_1 добровільно, без всякого примусу вчиняв кримінальні правопорушення. Крім того матеріалами НСРД достовірно підтверджено, що саме ОСОБА_1 вказав ОСОБА_3 на необхідність надання неправомірної вигоди за виписування 500 кубів лісу в сумі 35 000 грн.

Із наведеного вбачається, що в матеріалах кримінального провадження відсутні ознаки притаманні провокації злочину правоохоронними органами, а саме спонукання до вчинення злочину ОСОБА_1, а в суду наявні всі можливості перевірити такі твердження засудженого, що і стало предметом перегляду у суді апеляційної інстанції.

Номер справи 727/6661/15-к
Дата набрання законної сили 06 березня 2018 року
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/72670494>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Інформація, що стосується існуючого наміру вчинити злочин або вчинюваного злочину, має бути такою, що може бути перевіреною, та державне обвинувачення повинно мати змогу продемонструвати на будь-якій стадії, що в його розпорядженні наявні достатні підстави для проведення оперативного заходу.

А посилання засудженого на порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод та посилання на рішення ЄСПЛ «Худобін проти Російської Федерації», «Тейшейро де кастро проти Португалії», зміст яких зводиться до вислову «не було б скоєно, якби не було спровоковано» не є прийнятними до застосування у вказаному кримінальному провадженні, оскільки у справі «Худобін проти Російської Федерації» спокусившись на гроші, заявник прийняв пропозицію співробітників міліції, які працювали під прикриттям, та продав їм героїн, скоївши злочин у сфері обороту наркотичних речовин, тобто в такому випадку встановлена провокація злочину. Тобто, такі висновки ЄСПЛ у зазначеній справі не можуть беззастережно поширюватись на ситуацію, яку моделює у своїй касаційній скарзі засуджений ОСОБА_1 намагаючись обґрунтувати свою позицію, про те, що він є потерпілим у вказаному кримінальному провадженні, і що йому нав'язали та змодельовали протизаконну поведінку.

Тобто доводи касаційної скарги про провокацію злочину з боку правоохоронних органів не знайшли свого підтвердження у ході перевірки матеріалів кримінального провадження судом касаційної інстанції, а посилання на рішення ЄСПЛ не є належними у зазначеному кримінальному провадженні.

Номер справи 753/22109/16-к

Дата набрання законної сили 05 серпня 2020 року

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/90872627>

НЕГЛАСНІ
СЛІДЧІ
РОЗШУКОВІ дії

Великою Палатою Верховного Суду були сформульовані висновки щодо застосування норм права, передбачених [ст. 290 КПК України](#). Зокрема, Велика Палата Верховного Суду постановою від 16 жовтня 2019 року у справі 640/6847/15-к (провадження № 13-43кс19) уточнила висновки щодо застосування норми права, зроблені раніше у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у провадженні № 13-37кс18, акцентувавши увагу на тому, що сторона обвинувачення повинна вживати необхідних і достатніх заходів для розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД, з метою їх надання стороні захисту, і виконувати в такий спосіб вимоги щодо відкриття матеріалів іншій стороні відповідно до [ст. 290 КПК України](#).

Разом із тим, Велика Палата Верховного Суду констатувала, що, якщо сторона обвинувачення не вживала необхідних і своєчасних заходів, спрямованих на розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм [ст. 290 КПК України](#). У разі, коли відповідні процесуальні документи були отримані стороною обвинувачення після передачі обвинувального акта до суду, то вона зобов'язана здійснити їх відкриття згідно з ч. 11 [ст. 290 КПК України](#).

Якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД (в тому числі ухвала слідчого судді) були надані суду під час судового розгляду і стороні захисту у змагальному процесі була забезпечена можливість довести перед судом свої аргументи щодо допустимості відомостей, отриманих у результаті НСРД, в сукупності із оцінкою правової підстави для проведення НСРД, то суд повинен оцінити отримані докази та вирішити питання про їх допустимість.